

Landøkonomiske Meddelelser fra forskjellige Egne om Aaret 1890.

Fra Nordøstsjælland.

Aaret 1889 var et knapt Aar, 1890 er bedre, men der klages dog almindeligt over, at Afgrøderne i Sommeren 1890 have skuffet noget. Man befinder sig dog ret vel og seer Fremtiden i Møde med lysere Forhaabninger, end Tilfældet har været i de senere Aar. — Intelligents og Driftskapital maa voxe samtidig, ellers skyder Kulturudviklingens Træ vilde Skud; — man har i Almindelighed ikke for lille Kapital efter den disponible Intelligents. — Rodfrugtdyrkingen har holdt sit Indtog, men befinder sig dog endnu som Askepot — slet holdt i ydre Fremtræden; Rensningen skal være Lejlighedsarbejde, og Udbyttet er derfor mindre godt end ønskeligt. Sagen gaaer dog fremad.

Fra Amager.

Aarsudbyttet maa i det Hele kaldes godt. Foldene af Sæd have paa de allerfleste Steder været godt, og om end de betalte Priser (til Exempel for Byg) have været noget mindre end Aaret forud, saa maa dog dette Aar sættes som det nærmest foregaaende. — Her paa Gaarden have vi iaar 3300 Pd. salgbar Byg pr. Td. Land til 6 Øre pr. Pd. imod knap 2500 Pd. i Fjor til $6\frac{1}{2}$ Øre. For Rug ere Foldene her ogsaa bedre, og Priserne endte fuldt saa gode, ja endog lidt bedre end ifjor.

Ligeledes maa Udbyttet af Besætningerne sikkert ogsaa sættes højere end ifjor, men her maa det ikke glemmes, at Priserne paa fedt Kvæg stadig ere gaaede noget opad,

og at Indkjøbet i 1889 for magert Kvæg (Lødekøer og Køer til Fødning) var ikke saa lidt billigere end nu i 1890. — I normale Landbrug maa dette Aar absolut sættes over det foregaaende.

Jeg er af den Anskuelse, at det endnu trods daarlige Tider, trods Skuffelser ofte af forskjellig Art er lettere at laane Penge end at betale tilbage, og jeg tror ikke, at den virkelige dygtige og paalidelige unge Mand vil savne Lejlighed til under de allerfleste Forhold at komme i Besiddelse af tilstrækkelig Driftskapital, men der maa være Dygtighed nok til at bruge den, Kritik nok til at begrænse den og til at afgjøre, hvad der maa henføres under denne Konti og hvad ikke. En Landejendom, hvor alt er forfaldet, Bygninger, Besætning, Jord osv., kræver selvfølgelig langt betydeligere Driftskapital ud over hvad der udbetales i denne, end en Ejendom, hvor alt er i fortrinlig Gænge, og hvor baade Jord, Bygninger og Besætning er som det bør være. Min Anskuelse er da den, at der tit under Skjærnbrættet »Mangel paa Driftskapital« skjuler sig dybere Svagheder, saasom Mangel paa Dygtighed, Mangel paa Evne til at overse Situationen og mange andre Mangler.

Dræning burde sikkert finde Sted noget mere end Tilfældet er, om end jeg er nærved at hælde til den Anskuelse, at denne Grundforbedring i dens Glansperiode mange Steder er gennemført for stærkt.

Her kulegraves en Del, men Vinteren maa være gunstig for dette Arbejde, der kun kan foretages i Tøvejr eller let Frost. — I Landbruget have Byggearbejder ikke fundet Sted i stor Udstrækning i de senere Aar.

Jeg tror ikke det tør siges, at de sidste 20 Aar have bragt nogen egentlig Omvæltning i Sædskiftet eller i det Hele i Driftssystemerne. De Fremskridt, her ere gjorte — og her er unægtelig gjort Fremskridt med Hensyn til omhyggelig Dykning af Jorden, Valg af Saasæd osv. — ere komne lidt efter lidt og have kun forbedret det Gamle, men ingenlunde skabt nye Systemer.

Nyere Maskiner og Redskaber trænge sig mere og mere

frem. Tærskning af al Vaarsæd foregaar i Reglen paa Damp-tærskeværker, hvoraf der ved fælles Initiativ er anskaffet ikke saa faa herude. I Fællig er ligeledes anskaffet Sæd- og Frø-Saamaskiner, Kreaturvægte og flere. Skrælleplove og lettere Plove i det Hele have fundet fortjent Udbredelse.

Arbejdskraften er vel tilstede i tilstrækkelig Mængde, men den gaar efter min Anskuelse tilbage i Soliditet og Paalidelighed. — Lønningerne ere ret gode, navnlig hvad Daglejereren angaar. I Høsten er Daglønnen sjælden under 3 Kr. foruden Øl og Brændevin, og ved Akkord kan endda tit tjenes mere. De faste Folks Lønninger ere derimod ikke større end i Provinserne, maaske endda til Tider lidt lavere; men ogsaa deres Paalidelighed kniber det med; Kjøbenhavns Nærhed med sin raffinerede og lette Adgang til Fornøjelser afsætter her tydelig sine Spor. — Arbejdssystemet er egentlig uforandret. I Landbruget benyttes hovedsagelig faste Folk, Tjenestetyende, i Fabrikvirksomheden Daglejere.

Befolkningen bestaar i de to lige udenfor Kjøbenhavn liggende Byer, Sundbyøster og -vester, væsentligst af Folk, der dels som faste Arbejdere, dels ved tilfældigt Arbejde og dels paa anden Maade søge sit Erhverv i Hovedstaden, og at disse Folk med det nu saa stærkt udbredte Foreningsliv og med »Socialdemokraten« som aandelig Føde ere ivrige Socialister, er sikkert nok. Naar saa dertil kommer, at det endda er de tarveligste og simpleste Elementer, vi under extraordinær Trang — Høst, Damp-tærskning osv. — maa benytte, vil man kunne forstaa, at det kan have sin Vanskelighed at vedligeholde hvad man kalder en nogenlunde god Tone. — Det samme er Tilfældet med Kastrop, som tildels er en Fabrikby: Glasværk, Ølbryggeri, Væveri, Gjødningsfabrik osv. Ogsaa der trænger »Socialdemokraten« ind i Husene, og Fagforeningsvirksomheden florerer frodig, men samtidig aftager sikkert nok Hyggen i Hjemmene.

Ved Husmandsbrugene andetsteds maa her vel egentlig forstaaes de smaa Jordbrug paa 2 à 3 Tdr. Land og maaske endnu højere op, hvoraf der findes mange herude og hvis Indehavere saa godt som ikke søge Arbejdsfortjeneste udenom.

Undertiden ere disse Jordbrugere tillige Smaahandlende. De klare sig i Reglen helt godt, sælge i Almindelighed deres Produkter, dyrere Grøntsager, Blomster o. lign., dog egentlig ikke Gartnerprodukter, til allerhøjeste Pris, og jeg skulde tage meget fejl, om der ikke tit sælges for 7—800 Kr. pr. Td. Ld. eller endog derover.

Exporten af Hvidkaal til Amerika, der var kommen i taalelig Gænge, prøves ogsaa iaar trods Tolden, c. 11 Øre pr. Hoved. Det vil nu vise sig, om det kan gaa under disse Forhold at exportere Kaal; kan det gaa, er det jo Amerikanerne, der selv maa betale, kan det ikke, haabes der ialtfald paa en snarlig Ophør af Mac Kinley Loven. Forøvrigt synes Udviklingen i Kjøbenhavn i mange Retninger at gaa Amager imod. Grøntorvet, der i sin Tid var paa Christianshavn, flyttedes betydelig imod Nord, Gartneriet har i de senere Aar taget et helt ukjendt Opsving, vi overfyldes om Foraaret og Forsommeren af tidlige Produkter, der tiltrækkes under et sydligere og mildere Klima paa Tider, da disse Varer egentlig ere Luxus og blive betalte som saadanne — altsammen Forhold, der i høj Grad forringe Indtægten af Produkterne herude.

Fra Egnen Taastrup—Kjøge.

Aaret 1890 vil for denne Egns Vedkommende næppe kunne betragtes som mere end et godt Middelaar. — Avlen af Korn er vel nok noget højere for Vaarsædens Vedkommende, men Vintersæden giver maaske næppe et Middeldudbytte, naar man regner Kornet efter Vægt og ikke efter Maal.

Her er i de sidste Aar solgt adskillige Steder, saavel mindre som større. Et Parcelsted med c. 10 Tdr. koster gjerne uden Besætning c. 1000 Kr. pr. Td. Ld. og en god Bondegaard med nogen Besætning 800—900 Kr. pr. Td. Ld., altsaa ikke meget mindre end i de gode Tider i Halvfjerdserne.

Kjøbenhavns Renovationskompagni har anlagt et Oplag af Latrin ved Hedehusstationen; men da Losningen endnu ikke

er begyndt, kan man ikke have nogen Mening om denne Foranstaltnings Betydning for Egnen i Fremtiden.

Arbejderforholdene ere ikke undergaaede nogen videre Forandring i de senere Aar; her findes tilstrækkelig fast Arbejdskraft, og den overskydende gaar til Kjøbenhavn, hvorfra atter Extramandskab forskrives i de travle Tider. — Lønningerne ere næppe synderlig ændrede. — Endnu mærkes ikke noget til socialistiske Bevægelser, vel sagtens begrundet i, at Arbejdsforholdene ere sunde og gode, og Forholdet mellem Husbond og Arbejder som Regel er godt. — Husmandslodderne dyrkes som Regel godt og lønnende, og i den Del af Egnen, der vender imod Kjøbenhavn, benyttes ikke smaa Arealer til Handelsplanter; navnlig driver man da Jordbær og Himbær, der finde god Afsætning i Hovedstaden.

Hvorvidt der i det Hele er Trang til Udvidelse af Husmandsbrug, er et Spørgsmaal, som er meget vanskeligt at besvare. Det er indlysende, at det er højst ønskeligt, om enhver Familie, der har Evne, Lyst og Forstand til at bruge Jord rationelt, kunde faa en større Havelod til Brug, særlig paa Grund af den forædlende Indflydelse, som en slig Sysesel i ledige Timer kan have; — men saalænge den største Mængde af Landarbejdere kun har Interesse for og Kjendskab til Dyrkningen af Kartofler og lidt Sæd, ville de Ulemper, som den Rigsdagen forelagte Lov om Udlægning af Huslodder vil medføre, mulig blive større end de Goder, der kunne naaes. Det maa nemlig vel erindres, at det er en nødvendig Betingelse for, at en Have kan faa nogen virkelig Betydning, at den ligger ganske tæt ved Boligen; ligger den længere borte — ude paa aaben Mark — vil Interessen for samme snart tabe sig hos de fleste. Det vil desuden blive vanskeligt at dyrke Havesager, høste Frugt m. v., hvor Gjødning og Læ mangler; det vil blive besværligt at hindre Frugten fra at blive rapset, og det vil tilsidst blive meget vanskeligt at afhænde de mange Smaaklatter, som avles rundt om. — Jeg skulde tro, at Loven vilde gjøre mere Gavn, hvis den gennem Begunstigelser af forskjellig Art opmuntrede de kommu-

nale Bestyrelser til at søge Tanken realiseret ad frivillig Vej, hvor Forhold og Omstændigheder talte derfor. Det er en farlig Vej at gaa, naar enhver Arbejder kan forlange som sin Ret et Stykke Jord. Det gode Forhold, som Frivilligheden skulde etablere mellem Fagmand og Arbejder, gaar let i Stykker, naar der bliver Tale om Ret og Fordring, — og Loven kan berede enkelte Kommuner uhyre store finansielle Vanskeligheder, foruden et betydeligt Arbejde.

En Binæring, som efterhaanden har faaet en overordentlig Betydning saavel her som overalt, er Hønsehold. Det maa være en god Forretning for Smaafolk at holde Høns, thi til næsten hvert Hus hører der nu snart en Snes Høns, selv hos Folk, som maa købe alt Kornet til dem.

Fra Egnen Roeskilde—Ringsted.

Høsten fyldte ret godt paa Markerne, men Rug og Byg tog megen Skade af de voldsomme Regnskyl, som her af og til faldt, endog under Blomstringen. Rugen spirede ikke saa lidt i Hobene, uagtet disse sattes flere Gange om, hvorved mange Kjærner faldt af. Følgen heraf er, at Foldene ere meget under de normale, og Vægt og Farve ligesaa.

Afregning med Daglejerne sker hver Lørdag, og ingen ere bundne; men de komme igjen, ja mange ere komne her i 20 til 30 Aar; ja, det kan endog stundom blive længere end jeg har godt af. At lade en Mand gaa, fordi han bliver for gammel, det hænder ikke her.

Fra Egnen ved Jyderup.

Iaar har her været Trang til mere Arbejdskraft, men Grunden har vel nærmest været den sene og meget forøgede Høst med efterfølgende Staktækning og Damptærskning. For en dygtig Karl betales ca. 170—180 Kr. aarlig. Daglejen er 1 Kr. 70 Øre til 2 Kr. I Høsten gives en hel Del Akkorder, og iaar for Hvedemejning, Binding og Hobsætning 7—11 Kr. pr. Td. Land for Vintersæd, 4—6 Kr. for Mejning, Binding

og Hobsætning af Vaarsæd. For Roerensning 16—20 Kr., for Gulerødder 24 Kr. pr. Td. Land for Haandhakning og Udynding. For Optagning gives her 3 Øre pr. Td. Roer og 6 Øre pr. Td. Gulerødder. — De socialistiske Tilbøjeligheder ere os endnu ikke stærkt inde paa Livet, men de mærkes dog og ville ganske vist snart komme frem. — Havedyrkning tager til, og Begjæret efter Frugtræer, som for en Del uddeles gratis til Husmænd, er tiltagende. — Husmandsfamiliernes Antal tager af, ligesom Befolkningen her i Kommunen er svunden ca. 2 pCt. siden sidste Folketælling; det er Kjøbenhavn, der trækker Folk til sig.

Fra Samsø.

Plantningssagen blev der taget kraftig fat paa for en Del Aar siden, og der sees nu gode Spor og Resultater deraf, og man nærer vedblivende megen Interesse for denne Sag. — Roekulturen har vundet stor Udbredelse og Indgang i næsten alle saavel store som smaa Avlsbrug. Dette har forarsaget Ændring i Sædskiftet og Overgang fra de mange langstraaede Kjærver efter hinanden, og man fremtvinges nu til den heldige Forandring at gjøde tvende Gange i Rotationen.

Arbejdskraften er temmelig rigelig tilstede. Mange tvinges endog til mellem Foraar og Høst at søge Arbejde ved Jernbaneanlæg og Dræning udenfor Øen. Lønningerne ere jo ogsaa meget lave hos Bønderne uden netop i Høsten, hvor der lønnes efter gammel Skik med Kjærver; ellers er Daglønnen sjældent mere end 50 Øre pr. Dag med Kost. Det er vanskeligt at faa faste Folk, hvorfor der arbejdes mest med Daglejere; mange unge Folk udvandre, men de fleste sætte Bo i en meget ung Alder. Kun enkeltvis finder Akkordarbejde Sted, men det vilde sikkert være gavnligt, om saa meget Arbejde som muligt kunde henføres herunder, thi herved staa begge Parter sig bedst, og Arbejdernes Lyst og Interesser vækkes, fremfor at den ligesom sløves ved maadelig Lønning; — men de fleste Arbejdsgivere gyse tilbage for den lidt højere Lønning, og alt gaar sin vante Slendrian. — Socialistiske

Tilbøjeligheder mærkes ikke. — Der er ret god Fremgang i Husmandsbrugene. Hertil bidrage sikkert ogsaa Andelsmejerierne, hvorigjennem nu mange Husmænd hente sig lidt kontante Penge, som de ej tidligere have kjendt til, og som nu anvendes til i forskjellig Retning at ophjælpe deres lille Avlsbrug med Besætningens Forbedring, Indkjøb af Kunstgødning etc. Her er ingen Trang til Husmandsbrugenes Forøgelse, da de fleste Husmænd have Lodder. — Man maa vist med Beklagelse tilstaa, at Husfliden er i Tilbagegang, naar hensees til den kraftige Iver, hvormed der for flere Aar siden blev taget fat. Kun i enkelte Byer og Steder drives og ledes den med Dygtighed og Interesse. — Kun enkelte nære særlig Interesse for Hønseavl og skaffe nye Racer Indgang, ellers holder man sig til de gamle Bastardformer. — Derimod er Havebrug og Biavl i god Fremgang.

Som Støtte for Landbruget i disse daarlige Tider er oprettet Kvægavlsforeninger og Foderstofforeninger, ligesom man gjennem Kulforeninger har sikret sig sit Forbrug til rimelig Pris.

Fra Egnen Kallundborg—Slagelse.

Naar alt lægges sammen maa der svares, at 1890 har været et godt Aar, i hvilket dygtige, sparsommelige Landmænd, der have Jord og Besætning i Orden, nok have kunnet svare en ordentlig almindelig Afgift. — Kun enkelte Ejendoms-handler ere skete, og er Prisen da fra 6—800 Kr. pr. Td. Land efter Jordens Bonitet og Ejendommens Driftstilstand. — Der er mange dygtige unge Mænd, der have overtaget Ejendomme i de dyreste Tider, som trænge til en noget større Driftskapital, og som godt kunne forrente og afdrage en saadan. — Den tidligere almindelige Drift — 9 Marksdrift — er mange Steder bleven afløst af 8 Marksdrift, altsaa udeladt 3dje Aars Græsmark. Ærte dyrkingen er bleven indskrænket og Roedyrkingen udvidet. Der anvendes efterhaanden mindre animalsk Gødning til Vintersæd og mere til Mellemmarken og Udlægsmarken. Gødningen bliver bedre behandlet; der kommer enkelte Steder Tag over Møddingen, og den flydende

Gjødning samles nu mange Steder i store Beholdere, der kunne rumme Ailen for Vinteren. — Der er en nogenlunde tilstrækkelig Arbejdskraft, men som Regel ingen overflødig. Løn til Karle er fra 160 Kr. indtil 220 Kr. Daglejerne faa som Regel 1 Kr. 33 Øre à 1 Kr. 50 Øre pr. Dag. — Kun i et enkelt Sogn er der noget socialistisk Røre; men man er ængstelig for, hvad den nærmeste Fremtid vil bringe. — Den Sag, der for Øjeblikket er mest Liv i, er Hesteavl. Det er gaaet op for Folk, hvor ilde den Sag er behandlet, og det er sikkert, at der er meget at gjøre i den Retning; der er dannet Hesteavlsforeninger over hele Amtet baade i Retning af svære og lette Heste, og der er dannet flere mindre Aktieselskaber, der have indkjøbt Hingste. Adskillige jyske Hingste ere indkjøbte.

Fra Egnen Korsør—Skælskør.

Enkelte Ejendoms-handler have fundet Sted — paa god Jord til mærkværdig høje Priser, omkring 700 Kr. pr. Td. Land. De Forpagtninger, som jeg har hørt Tale om, naar undtages Præsteforpagtninger, ere til en temmelig reduceret Pris, hvilket vistnok ogsaa er aldeles nødvendigt. — Grundforbedringer af hvad Art nævnes kan ere i de senere Aar indskrænkede til det mindst mulige. — Da enhver Forandring af Sædskiftet ofte giver et, i hvert Fald øjeblikkeligt Tab, er man jo meget varsom dermed; men desuagtet er der gjort mange Forandringer. Næsten alle Steder er nu 3die Aars Græsmark borte og en særskilt Mark med Roer og f. Ex. umoden Vikkehavre lagt ind i Driften. Som Regel forekommer nu 7 og 8 Marks Drift.

Mere og mere almindelig bliver Radsaamaskinen, ikke at tale om den Mængde Damptærskemaskiner, der nu ere i Gang. Naar undtages iaar har Mejemaskinen faaet en stor Udbredelse, selv paa Bøndergaarde. — Her paa Egnen drives Huslodderne temmelig tarveligt; kun enkelte fremragende og præmierede Husmænd lægge en Del Vægt paa Kultur med Spaden samt en Del Frøavl. — Jeg tror ikke, at man med Husflid er saa ivrig nu, som for nogle Aar tilbage.

Fra Fuglebjergene.

Forandring i Driften er skeet paa flere Gaarde i de senere Aar, idet nemlig 3die Aars Græsmarken er udeladt, og i Stedet for er i een Mark saaet forskjellig Slags Grønfoder og Roer. Til Grønfodermarker er brugt de forskjellige nye Grønfoderplanter, saasom Sølv-Boghvede, Lucerne, Seradella, gul Sennop og Spergel. Roefrøavl er i jævnt Tiltagende. — Her paa Egnen har i nogle Aar været brugt en Meje- og Bindemaskine i Høsten til Tilfredshed. Rudolf Sacks Universalpløve vinde mere og mere Indgang her paa Egnen. — Socialistiske Tilbøjeligheder mærker man egentlig ikke til endnu, men det er vel desværre kun et Tidsspørgsmaal.

Sansen for et bedre Husmandsbrug vinder her megen Fremgang, og bidrager den af Sorø Amts landøkonomiske Selskab foranstaltede aarlige Bedømmelse og Præmiering meget hertil. Derimod er Husfliden ikke af nogen Betydning her paa Egnen, og her lægges i Almindelighed ingen Vægt paa Hønsehold, Havebrug og Biavl. — Her er endnu ikke oprettet nye Foreninger til Støtte for bestemte Sider af Landbruget.

Fra Stevns.

Aarsudbyttet har som Helhed betragtet været særdeles godt. I Kvantitet har Høsten været saa stor, at vi skulle gaa tilbage til 1864 for at finde noget lignende. At naturligvis det kølige, fugtige Vejr sidste Sommer har gjort sin Indflydelse gjældende paa Kvaliteten af Sæden er jo indlysende, og dette særlig paa Hveden; men som Helhed betragtet maa Høsten siges at kunne være over Middel og vil karakterisere Aaret som et af vore bedste.

Egentlige Ændringer i Driften ere vel næppe gjorte i den sidste Snes Aar. Der gjødes bedre og flere Gange i Rotationen, og Dyrkning af Rodfrugter er bleven almindelig; i de senere Aar er der indført at benytte Sennop og Boghvede i Brakken til Staldfoder; men det kan næppe siges at være store Ændringer. — Af nye Maskiner er det egentlig

kun hvad der hører til Rodfrugtdyrkning at der indføres, dog bliver det mere almindeligt, at Husmænd slaa sig sammen om en Haandtærskemaskine. — Arbejdskraften er tilstede i tilstrækkelig Mængde, og Lønningerne ere ikke undergaaede nogen Forandring i de sidste Aar. Man er her paa Egnen mere og mere gaaet over til at afløse de faste Folk med Daglejere, da Lønnen til Karlene er for høj i Forhold til den Dygtighed, de ere i Besiddelse af, og Tilbudet desuden er ringe. — Her i Egnen synes socialistiske Tilbøjeligheder til Dato endnu ikke at have fundet nogen Indgang. — Her er god Sans hos Husmændene for at forbedre deres Bedrift; dels vinder Dræning god Indgang og forbedrede Gjødningspladser med dækkede Møddingsteder ere ikke ualmindelige. Kreaturerne ere meget bedre end tidligere og blive bedre fodrede. — Husfliden har aldrig været fremtrædende her paa Egnen. Der gjøres stadig Anstrængelser for at vække Interessen for den, men som det synes kun med lidet Held.

Fra Faxe—Rønnedeegnen.

Aarsudbyttet her paa Egnen har for Vintersædens Vedkommende snarest været under en Middelhøst, idet man efterhaanden som Tærskningen er skreden frem er bleven mere og mere skuffet med Hensyn til Foldene. Kvaliteten er ej heller synderlig god, hvorimod Priserne snarest maa siges at være lidt bedre end i de sidst forløbne Aar. Vaarsæden har derimod i kvantitativ Henseende givet et meget godt Resultat, og Kvaliteten er ogsaa upaaklagelig, hvorimod Priserne, navnlig for Byg, ere sløje. Af Besætningerne har Aarsudbyttet været tilfredsstillende. — I den sidste Snes Aar har her ikke fundet gennemgribende Ændringer Sted i Driftsystemet eller Sædskiftet; men almindeligt er det dog med delvis Sommerstaldfodring og deraf følgende større Produktion af Gjødning, ligesom ogsaa Rodfrugtdyrkningen har faaet en større Plads i Sædskiftet, saavel i større som i mindre Brug. Der er ogsaa enkelte større Gaarde, som anvende betydelige Mængder Kunstgjødning; de ere begyndte hermed for snart 20 Aar siden og

ere vedblevne med godt Resultat. — Arbejdskraften har hidtil været tilstede i tilstrækkelig Mængde, mest i Form af gifte Arbejdere (Daglejere), og Akkordarbejde gives helst, hvor saadant lader sig ordne, ligesom ogsaa Folkene sætte mest Pris paa denne Ordning, og man staar sig gjensidig bedst herved.

Fra Vordingborgegnen.

Aarsudbyttet maa siges at være betydelig bedre end det har været i de senere Aar, navnlig naar der tages Hensyn til det Kvantum, der er høstet. Derimod er Kvaliteten af Sæden, især af Vintersæden, ingeniunde saa god, som den kunde være. — Der har været nogen Handel med Bøndergaardene, men det er rigtignok kun simplere Ejendomme, der ere i Handelen; en god Bondegaard holder Ejeren gjerne fast ved, saa den kommer kun i Handelen under extraordinære Omstændigheder. Uagtet Priserne, der ere betalte, have været lavere end tidligere, kan man dog ikke sige, at solgte Ejendomme have været billige. Enkelte Forpagtningskontrakter ere afsluttede til betydelig lavere Priser end tidligere, og samtidig er der taget Hensyn til den Indflydelse, Konjunkturerne kunne komme til at udøve, idet en større Del af Afgiften beregnes efter Sæd til Kapitelstaxt, Smør o. desl. — At Driftskapitalen er mindre rigelig tilstede, end den var for en Del Aar siden, kan næppe nægtes, men det er vel heller ikke alle, der have Evne til at anvende den paa den bedste Maade. I alt Fald er det tydeligt at se, at til Fornøjelser og Luxus er der aldrig knap Tid paa Penge, om de end kunne være vanskelige at faa frem, naar det gjælder at forbedre Besætning, Inventar og Bygninger. Imidlertid foretages der dog mange Forbedringer lidt efter lidt. — Dræningen er næsten overalt gennemført, om end Arbejdet ikke alle Steder er godt udført. Af højere liggende Enge opdyrkes en Del, hvorimod Byggearbejdet, der tidligere paa Bøndergaardene dreves med stor, for ikke at sige overdreven Iver, for Tiden stilles mere i Bero. — Plantning især af Frugttræer fremmes noget, men det er her uheldigt, at det kgl. Haveselskab har

slaaet ind paa en ny Vej, der er mindre heldig end den, det hidtil har fulgt. Tidligere fordelte Selskabet en Mængde fortrinlige Frugttræer til halv Pris (50 Øre pr. Stk.) til Husmænd, der bestilte saadanne, nu derimod uddeles der et begrænset Antal Træer gratis. Derved kommer der ikke nær saa mange gode Træer ud som før, og det er jo ogsaa en Selvfølge, at naar der skal betales noget for Træerne, blive disse kun bestilte af Folk, der have Interesse for Plantningen, hvorimod Gratis-Træer forlanges af Alle og Enhver, enten de bryde dem stort om dem eller ej. — Væsentlige Forandringer i Driftssystemet er der ikke sket, langstraaet Sæd efter langstraaet Sæd er endnu det almindelige; men dog kan det ikke nægtes, at Rodfrugterne mere og mere hævde sig en Plads, at Blandsæd, dels til Modning og dels til Staldfodring, indskydes i Sædsnittet, og at ikke al Gjødningen anvendes til Brakmarken, men en Del nu kommer en af de andre Halme tilgode. — Frøavl er næsten forsvunden; tidligere dyrkede de fleste Bøndergaarde Kløverfrø og Thimothei til eget Brug, medens det nu er almindeligt at Frøet kjøbes.

Lønningerne ere snarest stigende, og Arbejdskraften er næppe saa rigelig, som den har været, men endnu er her dog en nogenlunde tilstrækkelig Arbejdsstyrke at faa, med Undtagelse af Mejeripiger, som det Aar for Aar bliver vanskeligere at faa fat paa. Paa større Gaarde arbejdes der hen til at faa Arbejdet udført i Akkord, der jo baade giver raskt Arbejde og god Fortjeneste. Paa Bøndergaarde, hvor Daglejereren ogsaa faar Kosten, er det ikke nemt at komme bort fra Daglønnen, idet kun Plejltærskning, der iøvrigt gaar mere og mere af Brug, betales i Akkord.

Socialistiske Bevægelser begynde saa smaat at mærkes, men endnu have de intet at betyde. At det imidlertid kun er et Tidsspørgsmaal, naar de ville komme og gjøre deres Indflydelse gjældende paa Arbejdsforholdene, er jo næppe Tvivl underkastet.

Præmier for veldrevne Husmandslodder virke og have virket til stort Gavn. Det er slet ikke faa særdeles veldrevne Huslodder, der findes, og det er let at se, at de præmierede

Lodder ogsaa vedblivende drives godt og virke som et godt Exempel for Andre. Foranlediget ved flere Husflidsskoler og Syskoler, hvor Ungdommen uden Udgift kan faa Undervisning, er der en vis Fremgang i Husfliden, der dog desværre ofte gaar i Retning af Forarbejdelse af Snitværk og Snurrepiberier. Det var ønskeligt, om der især blev lagt Vægt paa at Karlene lærte at bruge Huggehusværktøj, saa at de selv kunde lave og istandsætte alle simplere Redskaber. I Retning af Tilvirkning af hjemmegjort Tøj og hjemmespundet Garn er der absolut Tilbagegang. — Medens Gjæs snart rent er gaaet ud af Sagaen, er derimod Hønsehold tiltaget, og det er slet ikke nogen ringe Indtægt, en Husmand kan have af sine Høns. Ligeledes kan gode Frugttræer ofte give en god Indtægt, men de ere jo ikke saa almindelige, som de burde være, og det samme gjælder om Bierne.

Fra Møen.

Efteraaret har været meget besværligt, da Sukkerroekulturen jo kræver betydelige Arbejds kræfter, og disse i det ustadige Vejr ikke kunne benyttes i Marken med samme Nytte af Tiden som under gunstige Forhold. Udbyttet har ellers været jævnt godt, og for manges Vedkommende endog givet stort Resultat, hvad Roernes Kvantitet angaar; men om Netto-udbyttet er tilfredsstillende, vil blive et Tidsspørgsmaal, da det er givet, at Roekjørselen har betydelig sat al andet Efteraarsarbejde tilbage, hvilket jo føles mest nu ved den tidlige og vedvarende Vinter. Har Aaret saaledes ført sine Kvaler med sig, mærker man dog ikke det trykkende og stagnerende som i de foregaaende Aar, og særlig har Ejendomshandelen været temmelig livlig, ligesom almindelige Jorder ere betalte med 6—800 Kr. pr. Td. Ld. Flere Forpagtninger ere komne i Stand, hvor en Del af Afgiften svares i Korn efter Kapiteltaxten og Smør efter Gjennemsnits-Noteringen. Paa Marienborg Gods ere 66 Arvefæsteejendomme af Godsejeren solgte til Selvejendom for 10 Kr. pr. Td. Byg taget 25 Gange, og hele denne Pengeomsætning er ordnet i December Termin

og naar op til c. 300,000 Kr. — Af nye Arbejder er der i et af Sognene gjort Forsøg med Beplantning af Frugttræer ved Sognevejen; men det er med en vis Mistænksomhed, man venter paa Frugterne.

Fra Falster.

Gjødningen behandles nok gennemgaaende med mere Omhu, men der er dog langt frem, inden man naar gode Tilstande i saa Henseende. Dog er der i de seneste Aar i en Mængde Avlsbrug truffet gode Foranstaltninger for Opsamling og Anvendelse af den flydende Gjødning. — Her er gode Arbejdsforhold. Kun paa enkelte større Gaarde kniber det med at skaffe den nødvendige Arbejdskraft i Efteraars-tiden, og særlig var dette Tilfældet iaar paa Sukkerroejordene, da Høsten trak saa længe ud. Lønningerne ere uforandrede, kun have Akkorderne ved Roeoptagningen iaar maattet forhøjes, men Grunden dertil var, at Vejret var saa ugunstigt og Arbejdet meget besværligt. — Sansen for et bedre Husmandsbrug vinder vel nok mere Fremgang, men der er alligevel saare langt frem, inden der kan siges at være almindelig Fremgang. Til Præmieæskning melder sig saaledes kun faa nye, og de fleste af disse ere ikke naaede ret vidt, men skulle først til at begynde at arbejde. Ved de større Husmandsbrug er det navnlig det forbedrede Kohold (2 à 3 Køer paa 3 Tdr. Land), som giver den allersolideste Fremgang, og som ogsaa almindeligst anvendes; men ogsaa Avlen af Rodfrugtfrø har der sin gode Betydning. De smaa Haver have mere ondt ved at naa nogen ordentlig Indtægt, hvor Beliggenheden ikke er saaledes, at Nykjøbing Torv kan benyttes; hvor det er Tilfældet, kan der naaes en udmærket Indtægt. Frugttræavlens kan mulig komme til at spille en Rolle; der er enkelte Exempler paa, at de, som have lagt sig efter gode Sorter, kunne faa en god og solid Indtægt. Tomatavlens, som man ventede sig en Del af, er næsten overalt mislykket iaar. — Husfliden er snarest i Fremgang. Saaledes erklære Landvæverne, at de i de senere Aar have mere at bestille,

fordi Folk erkjender de hjemmelavede Sagers Soliditet. — Der lægges ganske sikkert forøget Vægt paa Biindtægterne, hvorfor en Smaamand eller enlig Kvinde sidder og har en hel respektabel Indtægt af Hønsehødet, og Biavlens er i Fremgang. En Forening har ladet afholde Møder i hvert Sogn denne Sommer, og Fru Demant fra Odense har holdt Foredrag med statistiske Fremvisninger, hvilke Biavlerne have sat megen Pris paa. Der er en Sogneformand i hvert Sogn, og Sagen er bleven mødt med megen Interesse. — Foruden nævnte Biavlforeninger er der tillige taget fat paa en Sammenlutning og yderligere Udvikling af de alt bestaaende Husflidsforeninger, og flere Steder er der i denne Vinter arrangeret Kursus for de unge Folk omkring i Landsbyerne.

Fra Østlolland.

De fleste Enge og Moser findes omkring de større Skovarealer, men da Høet, der i Almindelighed baade i kvantitativ og kvalitativ Henseende er slet, bliver betalt godt, langt over hvad det er værd, er der ikke nogen rigtig Lyst til at gjøre Noget Stort for at forbedre Engene. I Almindelighed er man vel ogsaa forhindret heri, da Engene paa Grund af deres Beliggenhed kun med store Bekostninger kunne faa tilført den Jordmasse, som der vel først og fremmest udkræves for at bringe dem under bedre Kultur, men selv om dette dog lod sig gjøre, mangler man den fulde Tro paa, at det kan betale sig at anvende saa store Kapitaler til Jordning, Gjødning og Besaaing, som man i de sidste Aar har set anbefalet. Det er jo ogsaa en saare vanskelig Sag at dømme om, hvorvidt slige Foretagender maatte vise sig lønnende, da Engene og Moserne ere af saa meget forskjellig Værdi. De burde nøjere undersøges, inden slige Grundforbedringer foretages, men her er et Punkt, hvor Kjendskabet er meget ringe.

Paa enkelte større Gaarde er anvendt norsk Fiskeguano til Hvedemarken, baade sammen med Staldgjødning og alene. Med den Pris, hvortil Fiskeguanoen nu kan kjøbes, er det ikke umuligt, at man i denne Gjødning

har et Erstatningsmiddel for Staldgødning til Vintersæden, saa at man fra vor, i Reglen store Hvedemark, kan have nogen Staldgødning tilovers til Fodermarken. Den meget store Forskjel, der iaar viste sig paa Hvedemarkerne med Hensyn til at gaa i Leje tidlig paa Sommeren, synes at have aabnet Øjnene paa Folk for at det ikke er ligegyldigt, hvorledes Saa-hveden er beskaffen, og der har været en stærk Efterspørgsel efter Saakorn paa de Gaarde, hvor Hveden havde holdt sig staaende, en Efterspørgsel saa stærk, at den paa Grund af den sildige Høst og Saaning, ikke har været mulig at imødekomme. Grunden til at Hveden saa mange Steder gik tidlig og stærkt i Leje, kan jo have været forskjellig, men det var dog tydelig at se, at hvor man havde gjort Noget for at fremskaffe en nogenlunde ren Squarehead Hvede, der holdt den sig langt bedre oppe. — Af Bygsorter vinder Printice Byggen mere og mere Terræn, og det synes, som man overalt er enig om, at den folder bedre end de andre Bygsorter; det skal nu vise sig om den passer for denne Egn, saa at den tillige bliver en god Handelsvare, der nogenlunde kan holde Pris med de andre Bygsorter. Iaar synes den ikke at være stærkt begjært.

Nyere Redskaber og Maskiner vinde Udbredelse. Røedyrkingen har særlig ført Brugen af Ringtromlen med sig. Den store og sene Høst iaar har fremkaldt ikke saa faa Damp-tærskværker, der alle have været stærkt beskjæftigede i Efteraaret, og det synes som de mere og mere vinde Fremgang ogsaa paa de mindre Gaarde. Det samme er ogsaa Tilfældet med Mejemaskinerne, og efterhaanden som man lærer at omgaaes taalmodig med disse, vil Udbredelsen af dem blive større og større. Medens man tidligere opgav alt Haab om at benytte dem, saasart der var Lejesæd i Marken, ser man dem nu anvendt, hvor man kun kan meje ved den ene Side og maa kjøre tom ved den anden, et Arbejde som man tidligere mente aldeles ikke var lønnende. Paa alle større Gaarde anvendes Slaamaskiner, og de middelstore Gaarde komme godt med. Der er maaske faa Egne, hvor der anvendes mere Maskinkraft end her. — Det meste Arbejde ud-

føres paa Dagløn, og man skal vel faa svært ved at paavise, hvorledes man, ved større Anvendelse af Maskinkraften, kan give Folk Akkord paa Arbejdet i Landbruget.

Sansen for et bedre Husmandsbrug vinder kjendelig Fremgang her i Egnen, og hertil bidrager særlig det Eftersyn, der aarlig foretages af det landøkonomiske Selskab af de Huslodder, hvis Brugere konkurrere til de for ypperlig Dyrkning af Huslodder udsatte Præmier. At Fremgangen hos disse i de senere Aar har været meget betydelig fremgaar af den Beretning, der aarlig udgives af Landbrugskonsulenten, og Fremgangen er da særlig i Husdyrsbruget, som har faaet et ligefrem forbausende Opsving. Der er iblandt de præmierede Husmænd i Musse Herred 6, som dokumentere ved deres Malkebog til Andelsmejeriet at have solgt 12—13000 Pd. Mælk om Aaret. Loddernes Størrelse er 3 Tdr. Land. Mange af de andre Husmænd, som først senere have begyndt at lægge sig efter gode Køer, vinde godt med, og Exemplet smitter godt omkring hos alle Naboerne. Det er i det Hele taget en paafaldende Forskjel, der er mellem Husloddernes Dyrkning før og nu, og om man end i den travle Tid hist og her kan se en Huslod, der er noget tilbage med Jordbehandlingen, er det Intet mod tidligere. Nu skal Husmanden nok hænge i for at faa sin Lod behandlet i rette Tid, det staar han ikke ligegyldig over for længere. — Her har fundet og finder endnu en Del Udstykninger Sted, saa der kan ikke siges at være Trang til Husloddernes Førøgelse, men derfor vil dog det Lovforslag, der er fremkommet om at enhver Indsidder kan erhverve sig Brugen af en Huslod, sikkert være et stort Gode, og afhjælpe en følelig Trang hos den Mand, der bor paa Landet og ikke kan faa saa megen Jord, at han kan avle de nødvendige Havesager til sin Husholdning. Den Skik, at Indsidderen fik Lov til at dyrke Kartofler, Hør o. lg. for Bonden, er jo forlængst opført. Der kan vel tvistes om Havelodden just skal være 2 Skp. Land, men det vil vel ogsaa kunne stilles Manden frit, om han vil nøjes med mindre, thi Manges Forhold kunne godt være saa, at det vil være uoverkommeligt eller dog meget vanskeligt at faa passet 2 Skp. Land ordent-

lig, uden at sætte for meget af den gode Arbejdsfortjeneste til derved.

Husfliden maa nok synes at være i Tilbagegang. Hør dyrkes der kun lidt af, og Faarene ere betydelig i Aftagende. Tilvirkning af det saakaldte Hvergarn, Lærred o. lg. finder nok Sted endnu; der er hist og her en Del Vævere, der have Arbejde den meste Tid af Aaret, men de mange Manufakturhandlere omkring i Smaabyerne vidne noksom om, at Tilvirkningen af Tøjer er betydelig aftagen rundt om paa Landet. Heri er imidlertid vistnok det større Arbejde, som det kvindelige Tyende nutildags maa præstere paa Bøndergaardene, for endel Skyld, thi vel er man ved Leverancen af Mælken til Mejerierne bleven fritaget for et betydeligt Arbejde med Mælkens Behandling, men man har dog i Malkningen de fleste Steder et betydeligt Arbejde, mod hvad man havde tidligere, og der er i Virkeligheden kun meget lidt Tid tilovers for det kvindelige Tyende til »Aftensædet«, naar der da skal være Tale om at dette skal faa lidt Fritid tilovers for sig selv til Besørgelsen af egne Sager. Der dannes rundt omkring Husflidsforeninger; om de faa Fremgang eller ej, vil Tiden vise. Som alt Nyt af den Art faa de strax nogle med, der tage sig ivrigt af Sagerne, men man har set saa meget af Sligt før, som kun har levet en kort Tid. —

Hvad der sikkert bliver lagt en forøget Vægt paa, er Hønsehølden; Udførselen af Æg er jo i betydelig Tiltagende i de senere Aar, og man ser daglig Æggeopkjøberne færdes omkring i Landsbyerne. Biavl er vistnok ogsaa i god Fremgang. Foreningen for Biavl virker vist udmærket godt, der aflægges jævnlige Besøg omkring hos de kyndigste Bimænd, og det synes, som denne Sag har vundet Folks Interesse i høj Grad. Om der er Fremgang med Havebruget omkring paa Gaardene er et Spørgsmaal; man holder sig til Dyrkning af de allernødvendigste Havesager til Husholdningen, og man ser hverken paa de større eller mindre Gaarde noget særlig gjort for Haven. »Kan man blot naa at faa gjort det allernødvendigste ved Haven, er det store Sager«, saaledes hører man ofte Tale, og det gaar her som med Spindingen, det

kvindelige Tyende, hvorunder Haven som oftest tidligere sorterede, er nutildags næppe saa villig mere til at faa Tiden saaledes til at strække til, at det kan ofre Haven et Par Timer daglig af sit Arbejde.

Fra Midtjylland.

Endelig et Aar med et klækkeligt Overskud — af Halm vel at mærke og maaske ogsaa af Staldgødning, forsaavidt der da nogensinde kan være Tale om Overskudsproduktion af hin Vare. — Hvorvidt imidlertid Aarsoverskuddet for denne Egn's Landbrug gennemgaaende naar synderlig videre end til de her anførte Aktiver turde derimod være tvivlsomt. Ganske vist blandede ogsaa en Del af denne Egn's Landmænd deres Røst i det Jubelkor, som strax efter Høst lød over det ganske Land i Anledning af den usædvanlig lovende og rigelige Avl. Men alt som Tærskningsarbejdet skred frem blev vor Egn's Bidrag til nævnte Kor svagere og svagere; pessimistiske Moll-Toner lode sig endog høre hist og her. Og nu da vi staa ved Aarets Slutning maa det siges at være kommen dertil, at nærmest disse sidste repræsentere Kammertonen, hvor Egnens Landmænd drøfte Resultatet af det forløbne Aars Virksomhed. Og dette Forhold tør ret beset næppe forundre. Vore Jorder ere her gennemgaaende for svære — og om man tør sige det tillige for gode og gjødningskraftige — til at kunne taale den overvættede rigelige Nedbør, der faldt i Sædens Væxtperiode. Ualmindelig megen Lejesæd med deraf følgende mangelfuld Kjerneudvikling og lave Fold blev den uundgaaelige Følge heraf. Derfor maa Aaret for os siges alt i alt at høre til de tarvelige. Hvedeavlens Udbytte er betydelig under Middelhøst, Sukkerroeavlens vel nærmest ligesaa, Byghøsten nærmest Middel, men Bygpriserne vare paa den anden Side lave. Kun Fodersæd (Havre og Bælgsæd) samt i det Hele taget Foderafgrøderne have givet over Middelhøst. Ligeledes maa Ydelsen af Besætningerne, sammenholdt med Priserne, siges at have været tilfredsstillende, særlig naar der ses hen til, at den rigelige Sommergræsning i Forbindelse med rigelig hjemmeavlet Foder har betinget en billig Produktion.

Men Facit af de her anførte Momenter bliver, at Enkelte finder Aaret bedre, medens Andre — og formentlig Flertallet — finde det adskillig ringere end Aaret 1889. Med andre Ord: Aaret 1890 passer for vort Vedkommende saa nogenlunde ind i Rækken af forudgaaende magre Aar. Ikke være hermed dog sagt, at der klages af Landmændene. Man véd jo erfaringsmæssigt, at Aarsudbyttet øges ad den Vej, og har jo endvidere fra de forudgangne Aar erholdt nogen Øvelse i at finde sig tilrette indenfor et knapt beskaaret Indtægtsbudget.

Er man bleven noget lang i Ansigtet over Tærskningsresultaterne — og hvor i denne Egn er man vel ikke bleven det — bestræber man sig dog for at bevare dette i de rette Folder og lade, som havde man saa nogenlunde forudset det paa-gjældende lave Udbytte. Kun engang imellem, hvor der i en fortrolig Kreds holdes Revue over den svundne Kampagne, hænder det, at Naturen gaar over Optugtelsen, og at En og Anden, støttende sig til Reguladetriberegninger, begynder at anstille Reflexioner, varierende Themaet: naar 100 Læs ifjor gav 500 Tdr. Sæd, er det dog alligevel underligt at tænke sig, at der iaar skal 500 Læs til for at give 1000 Tdr. Og stundom er det artige Resultater, man ad den Vej kan faa at høre. — Man søger saa at finde sig til Rette under de foreliggende Forhold ved fortrinsvis at beskære Udgiftbudgettet. Takket være de rige Beholdninger af hjemmeavlet Foder har man mange Steder ment det rigtigt at reducere den sædvanlige Udgift til Indkjøb af Kraftfoder. Ganske vist er hin Taktik næppe i Længden sund for Bevarelsen af Bedriftens Produktionsevne, men under Forhold som de nævnte dog formentlig fuldt forsvarlig. Og saa holder man sig iøvrigt paa alle Omraader ved Jorden — ingen bekostelige Grundforbedringer, ingen store Indkjøb af Kunstgjødning eller undværlige Maskiner og Redskaber, kort sagt, Økonomiens Fane holdes helt igjennem saa højt, som hver Enkelt har Forstand og føler Trang til. I Ly af hine Forholdsregler gaar man saa Fremtiden imøde paa den tilvante Vis — stadig parat til at tage imod et eller flere af de længselsfuldt ventede »gode« Aar, men paa den anden Side forberedt paa den Eventualitet

vedblivende at maatte regne med Aaringer som de sidst forløbne. — Sideordnet hermed synes det ikke destomindre, som om Tilliden til Jordbrugets Rentalitet øges. Den Anskuelse er nemlig her ret almindelig, at Landejendomspriserne i den senere Tid snarest ere blevne strammede lidt. Og dog er det — i hvert Fald for Lægmandsøjne — ikke let at opdage de Varsler, der skulde bebude en for Landbruget gunstig Strømkæntring i Konjunkturerne! Iøvrigt vides i denne Egn kun undtagelsesvis større Jordbrug at have skiftet Ejer eller Bruger i det forløbne Aar. De i visse Egne af Landet ret almindelige Tvangssalg af mer eller mindre afklædte Gaarde kjendes kun ganske undtagelsesvis i denne Egn. Alle Parter ere sikkert vel tjente med, at Ejendomshandler af denne Art begrænses til det mindst Mulige. Ikke mindst Kjøberen, som formentlig gjennemgaaende er tilbøjelig til at overvurdere Driftskapitalens Rækkeevne overfor en slig havareret Ejendom. En tilsvarende Overvurdering af Driftskapitalen er vist iøvrigt vedblivende — trods alle fremsatte Advarsler — almindelig hos de unge Jordbrugere, der søge sig et Virkefelt, det være sig gennem Kjøb eller Forpagtning. Tendentsen synes stadig at bære i Retning af at erhverve det størst mulige territoriale Omraade at virke paa — i uforholdsmæssig Grad kjøbt paa Bekostning af det fornødne økonomiske Herredømme over Bedriften. Dette Sidste gjælder dog næppe alene den fremrykkende Stab af Arvtagere i det praktiske Landbrug. Thi utvivlsomt har mangen Jordbruger med mangeaarig Praxis bag sig under Firsernes økonomiske Vanskeligheder set den engang disponible tilstrækkelige Driftskapital svinde ind i betænkelig Grad, og derigjennem lært at føle Ulempen og Tabet ved at savne Midler til i ønskeligt Omfang at læmpe Bedriftens enkelte Grene efter de vxlende Konjunkturer. — Om Sukkerroedyrkningens Fremtid herovre synes der for Øjeblikket at herske nogen Uvished. Man hører nemlig jævnlig den Anskuelse fremsættes, at de af Sukkerfabrikerne for fremtidig Leverance i Udsigt stillede Priser opfordre til at tage under Overvejelse, hvorvidt der ikke handles rettest i at opgive Sukkerroekulturen for da for-

mentlig at lade dennes Plads i Sædskiftet indtage af Foderafgrøder — fortrinsvis Foderroer. At de ved Docent Fjord's Foderforsøg fremkomne Data til Belysning af en Foderroefafgrødes Værdi yderligere tilskynde til at stille ovennævnte Problem paa Dagsordenen turde være utvivlsomt.

Daglønnen her paa Gaarden for de faste Husmænd er 1 Kr. 40 Øre, foruden 1 Kd. skmt. Mælk og frit Øl. I Høsten derimod 2 Kr. 65 Ø. Nævnte Betaling repræsenterer formentlig Gjennemsnittet — nærmest dog Maximum — af Egnens Arbejdsløn. Særlig i Efteraarsmaanederne, hvor Damptærskningen øger Efterspørgslen efter Arbejdskraft, maa der dog ofte betales betydelig højere Dagløn for at sikre sig den fornødne extra Arbejdsstyrke. Extrahjælp til Høsten er vanskelig at tilvejebringe i denne Egn. Her paa Gaarden blev derfor til Hjælp ved afvigte Høst antaget 10 Arbejdere fra Viborgeggen mod en Betaling af 1 Kr. 50 Øre pr. Dag foruden fri Station og fri Rejse. — Socialistiske Tilbøjeligheder mærkes, sagt i en god Tid, ikke herovre i nogen foruroligende Grad. Den lollandske Arbejder er formentlig ogsaa gjennemgaaende for godt situeret til, at Socialismens Udsæd kan forefinde nogen frodig Jordbund herovre. Men hvem véd! Forholdet kan jo hurtigt ændre sig. Derfor følge vi med levende Interesse og Haab om et positivt Resultat Bestræbelserne for gjennem Lov om Alderdomsforsørgelse etc. at bryde Brodden af Socialismen. Det er sikkert ad den Vej, at Dæmningen for dennes Fremtrængen bør sættes.

Fra Vestlolland.

Aarsudbyttet staar for Vestlollands Vedkommende ikke lidt under det, som Aaret 1889 bragte. Ejendomspriserne ere i Stigning. Her er solgt en Gaard paa 21 Tdr. Land til lidt over 900 Kr. pr. Td. Ld., og to mindre Gaarde til 800 Kr. pr. Td. Land. — Her har paa enkelte større Gaarde viist sig Tilbøjelighed til Skruer. — Husflidsforeninger ere i Vinter indført i 3 Kommuner, der er de første paa Vestlolland.

Fra det sydlige Langeland.

Arbejdskraften er noget knap, særlig den kvindelige. Lønnen er lidt højere. Malkepiger erstattes noget af Koner, og faste Karle noget af Husmænd. I Høsten er indført noget Akkordarbejde paa enkelte Gaarde, men ellers ingen Forandring. — Husmænd med Jord er altid den bedste Arbejdskraft, de ere mere stadige og sparsommelige, men om de Husmænd, som nu ikke have Jord, vilde faa disse Egenskaber samtidig med de fik Jord, er vistnok et Spørgsmaal. — Her hækles og broderes Tunger og Mellemværk paa den usleste Særk, men nyttig Husflid er det daarlig bevendt med. — Hønsriet blomstrer. — Af Havebruget faas en Del Indtægter. — En Forening til Udførsel af Havesager har en Del Tilslutning.

Fra det nordlige Langeland.

Aarsudbyttet af Korn og Høhøst er som i et Middelaar her paa Egnen; der var megen Fyld, som vist ikke kan erindres bedre, men Sæden har ikke foldet saa meget her pr. Td. Land, og Høkvaliteten lader intet tilbage at ønske. Herpaa Øen er iaar solgt et stort Antal Fæstegaarde, kjøbt af Fæsterne. Enkelte af disse have atter afhændet deres Ejendomme til en Pris af 1000 à 1200 Kroner pr. Td. Land, dels med, dels uden Besætning. — En større Engkultur paabegyndes for Tiden paa et Areal af cirka 60 Tdr. Land, og der paatænkes et udtørret Søareal med Tørvebund behandlet ved Paafyldning af Sand, en dybere Tørlægning, der tænkes benyttet udelukkende til Sædavl.

Fra det østlige Fyen.

Udbyttet af 1890 maa snarere blive under end over Middel. — Kornet fyldte umaadeligt, og Forventningerne vare nogenlunde, men Tærskningen giver store Skuffelser særlig for Vintersæd, Byg og Bælgsæd. Gjennemgaaende tør det vel siges, at i samme Forhold, som Jorderne ere gode og vel

kultiverede, i samme Forhold ere Skuffelserne store; de lettere og mere udpinte Jorder, naar det kun ikke er lav Jord, have været forud iaar. Ejendomspriserne ere uforholdsmæssig høje for alle smaa Brug, ligefra Gaardmandsbrug til Huse med $\frac{1}{2}$ Skp. Land. Større Ejendomme finde derimod vanskelig Liebhave. Det tør vist som Regel siges for denne Egn, at der er tilstrækkelig Driftskapital. Tiderne have lært Folk at økonomisere og at gaa frem med smaa Skridt, og Nutidens Sammenslutning, hvor større Opgaver skal løses, hjælper de mindre Bemidlede over mange Vanskeligheder (Andelsmejerier, Hingste- og Tyreforeninger etc).

Arbejdskraften er det svageste Punkt; den er ubetinget tilstede i for lille Mængde, og med Fordringerne om større Løn følger som Regel mindre og daarligere Ydelser, hvilket sidste er det værste. Klager lyde baade fra store og smaa Brug; men de store Gaarde ville i kritiske Tilfælde være værst farne. — I Høst blev iaar mange hjulpne ved en særdeles Velvillie fra de Højestbefalende ved Garnisonen i Nyborg, idet det tillodes Soldaterne at tage ud paa Høstarbejde, ofte endog 2—3 Dage i Rad. — Jeg tror det vilde være en stor Velsignelse, om her blev adskilligt flere Husmandsbrug med fra $\frac{1}{4}$ til 3 Td. Land. Men det maa være Ejendomsbrug. Den danske Arbejder maa føle sig som fri Mand for at blive dygtig, paalidelig, arbejdsom og sparsommelig. — Her er Husflidsskoler i Sognet, og de besøges ret godt, ledes paa fornuftig Maade, saa der lægges Vind paa Arbejde til Nytte. — Der lægges en Del Vægt paa Hønsehold, og Salg af Æg er en ikke ubetydelig Indtægtskilde for mange; men om det endda drives rationelt kunde maaske være et Spørgsmaal. I Retning af gode Racer og rette Tid for Tillæg og Opdrætninger er der vist en Del tilbage at ønske. — For Havesager, Buskfrugt særlig, har der iaar været lønnende Afsætning; Træfrugt har derimod ikke været saa søgt som i jor, men Sansen er vakt for Havebruget, og Fynboerne ere gode Have-mænd; hvis derfor Afsætningen vil vare ved eller tage til, skal man snart følge efter med Produktionen.

Her er oprettet en Hingsteforening, som har kjøbt en

fortrinlig 4 Aars Hingst i Slesvig, Søn af Laust Arnums Hingst Bovlund og paa mødrende Side af ligesaa fortrinlig Afstamning. Pris 6800 Rmk. — Kvægavlsforeninger ere ikke oprettede mig bekjendt her i Egnen i det sidste Aar. — Derimod er der i Odense i denne Tid oprettet en Forening for hele Fyn for Opdrættere og navnlig for Udstillere af fynsk Kvæg. Man er med Rette utilfreds med Bedømmelsen paa vore Dyrskuer. Dels hænder det, at Dyr ved et Skue kan faa høj og højeste Anerkjendelse, medens det ved et andet bliver aldeles tilsidesat, ja ikke engang præmieres, medens Dyr, som de stod højt over i Præmierækken, nu blive præmierede. Og dels og med ligesaamegen Ret vil man hævde, at fynsk Kvæg staa over Angler og rene Afstamninger fra Angler, og man er i høj Grad misfornøjet med at Tyre som »lille Øllingesøgaard« gaar forud for fynske Tyre. — Hvis det her kun gjaldt Opdrætter- og Præmietager-Interesser, saa kunde man rolig lade Sagen gaa sin egen Gang, Tiden skulde nok vise, hvor den rette Vej er, men det maa huskes, at Dyrskuerne og særlig Statstyreskuerne ere og skulle være Vejledning for de mange Kvægavlsforeninger, som søge Tyre, og heri ligger da Faren; det har alt viist sig, at flere Foreninger, dels af Hensyn til Præmieringen, dels af Hensyn til det personlig yderst Tiltalende ved lille Øllingesøgaard, have valgt Afkom af denne eller Broderen »Retour« til deres Foreninger. — Vore fynske Køer staa fuldt paa Højde med Anglerne i Mælkeydelse, og de ere langt forud for dem i Bygning og Styrke, saa der vil kun tabes ved at gaa den Vej at bringe Anglerblod ind. At vi staa paa Højde med Anglerne, beviser allerbedst de i de sidste Maaneder i »Fyns Tidende« offentliggjorte Regnskaber fra Andelsmejerierne; de vise næsten alle meget nær op til 5000 Pd. leveret Mælk pr. Ko, enkelte betydelig over, og Forbruget til Smør vurderes til 27 Pd. (ofte under) til et Pd. solgt Smør. Til enkelte Mejerier er leveret ikke saa lidt over 5000 Pd. Mælk pr. Ko. Frørup Andelsmejeri, som blev nævnt ved Diskussionerne paa Delegeretmødet i Odense, har efter en senere nøjagtig Optælling af Køerne leveret til Mejeriet og forbrugt i Hjemmet 5300

Pd. Mælk pr. Ko af 923 Køer. (26,7 Pd. M. til 1 Pd. solgt Smør.)

Fra det nordøstlige Fyen.

Udbyttet af det forløbne Aar kan, for denne Egn Vedkommende, paa ingen Maade anslaaes højere end til Middel og maaske snarest lidt derunder. Kornavlens blev længe efter Høst i Almindelighed anslaaet til over Middelhøst, men Tærskningen har viist, at Avlen er bleven meget overvurderet. Vintersæd og Byg giver afgjort under Middel, Havren derimod synes at give et godt Udbytte; Kornets Kvalitet er kun middelmaadig. Besætningerne have givet et godt Udbytte, Sommeren bragte rigeligt Græs og Hø, og Priserne paa Kreaturerne have været gode; almindelig Mejeri-Ost er ikke alene bleven en let afsættelig Vare, men Prisen er stegen mindst 50 % i Forhold til de nærmest foregaaende Aar. Priserne paa Korn og Smør er derimod ikke væsentlig forskellige fra forrige Aars Priser, og i det Hele taget kan Aarets Udbytte, som allerede sagt, næppe naa et Middelaar. — Den Forandring i Driftssystemet i Løbet af den sidste Snes Aar, som kan paavises, gaar nærmest ud paa, at der nu mere end forhen lægges Vægt paa Græs-Afgrøden. Dette viser sig ved, at der nu temmelig almindelig er indskudt en Græsfoderafgrøde mellem Kornafgrøderne, medens der samtidig stræbes hen efter at udlægge Jorden til Græsser i bedre Gjødningskraft end forhen. Det er dog kun undtagelsesvis, at det til Kornavl benyttede Maal herved er bleven indskrænket; sædvanlig er det 3die Aars Græsmark, der er falden bort, og ombyttet med nævnte Grønfoder-Mark, i hvilken der saa ofte tillige dyrkes nogle Roer. Roedyrkningen spiller dog her paa Egnen ikke nogen betydelig Rolle udenfor de Steder, hvor der dyrkes Sukkerroer, eller Chikorierødder. Hvor dette finder Sted, er det til Kornavl anvendte Areal vel nok blevet noget indskrænket, men dette gjælder dog væsentlig kun den nærmeste Omegn af Odense og Nyborg. For den største Del af Egnen spiller Kornavlens fremdeles samme Rolle som forhen, medens man ved Siden af har indrettet sig paa

at kunne byde Kreaturerne en bedre og sikrere Ernæring end tidligere. — Arbejdskraften er ikke længere saa rigelig som forhen; med Daglejere er her endda ikke saa knapt, men derimod er det vanskeligt at faa det egentlige faste Tyende, baade Karle og Piger. Som Følge heraf er Lønnen til disse stigende; den kan vel omtrent ansættes til 160—180 for en almindelig ung Karl og til 120—140 for en Pige. — At Arbejderen er bleven vanskeligere at omgaas, er sikkert nok. Om dette hidrører fra socialistiske Tendentser eller simpelthen er en Følge af at han selv har en Følelse af, at han er bleven en mere uundværlig Person end forhen, er vanskelig at afgjøre. — Husfliden er i Tilbagegang, og Frugten af de senere Tidens Bestræbelser for at fremme den mærkes ikke meget. — Af Landbrugets Biindtægter er det særlig Hønsehødet og Havebruget, der begynder at vinde Opmærksomhed, hvorimod Biavlens ikke spiller nogen Rolle.

Fra Midtfyen.

Kornavlens i 1889 var paa alle gode Jorder, der vare i god Kultur og Gjødningskraft, navnlig for Vintersædens Vedkommende, udmærket baade i Kvantum og Kvalitet, og Priserne jævnt gode. Vaarsæden var mindre god, men dog en Middelhøst og derover for Bygget; og om end Havren gaar under Middel, naar selve Kornavlens i 1889 paa saadanne Jorder over Middel, baade i Mængde og Beskaffenhed samt, naar henses til de senere Aars Priser, ogsaa med Hensyn til disse. — Roeavlens i 1889 var udmærket, og da der tillige var en ganske god Høavl af god Beskaffenhed og tilstrækkelig Halm, vare alle Betingelser tilstede for et godt Udbytte af Besætningerne paa saadanne Gaarde indtil Græsningstiden i 1890. — Foraaret og med det Græsset kom tidlig og holdt sig udmærket hele Sommeren 1890 igjennem, om end Græsset vilde have været endnu bedre, saafremt ikke 1ste Aars Kløver var bleven noget svag paa Grund af saa megen Tørke i 1889, hvorfor Malkekøerne gave god Mælk, uden

Tilskud af Kraftfoder, og i Oktober Maaned kunde bindes ind i godt Huld og, indtil Aarets Udgang, i det Hele gave et godt Udbytte. Ungkvæg, Heste og Faar nøde ligeledes godt af det rigelige Græs og trivedes godt samtidig med, at der sparedes nogen Havre til Hestene. — Hertil kommer, at Priserne paa Smørret have været normale, 94 a 95 Øre pr. Pd., for Ost opadgaaende, paa Kreaturer og Ungkvæg overmaade høje, paa Heste og Plage gode og ligesaa paa Svin. — Alle disse Forhold have bevirket, at Landbrugsaaet 1890, under denne Synsvinkel og paa de ovennævnte Arter af Gaarde, har været et ganske fortrinligt Aar, bedre end noget tidligere i lange Tider. Som Vidnesbyrd herom, tillader jeg mig at meddele Extrakt af et Regnskab fra en saadan Gaard med Senbrak og en kun lille Roedyrkning, i Aaret fra 1ste Novbr. 1889 til 31te Oktober 1890:

Indtægt.

73,3 Td. Ld. til Korn og Brak gave i 1889:

180,256 Pd. Korn à 5,8 Ø.	10,459	Kr. 36	Ø.
16,450 Pd. Halm til Salgs à 1,41 Ø..	233	— 15	—
Kartofler til Lægning og Husholdning i 1890	35	—	» —
Salg i 1890 af Hø, Græs og Roer	48	— 45	—
Gravet i 1890 Tørv paa 5 Td. Ld. Mose.	676	— 50	—
Haven leveret Havesager.....	248	— 80	—
Skoven 7,6 Td. Ld. leveret Skoveffekter ..	439	— 34	—
Indtægt af Salg af Grus, for Kjørsel og Leje af 1 Skp. Ld.	81	— 25	—
184,375 Pd. Mælk à 4,581 Ø.	8446	— 45	—
12,694 Pd. levende Ko og Kalve à 17,06 Ø.	2165	— 52	—
7129 Pd. levende Svin à 31,2 Ø.	2228	— 45	—
55 Pd. Uld à 126,1 Ø.	69	— 39	—
679 Pd. levende Faar à 22,4 Ø.	151	— 99	—
Solgte Heste med Fradrag af købte Heste	384	—	» —

Ialt Indtægt: 25,667 Kr. 65 Ø.

Udgift.

Arbejdsudgifter	5079	Kr. 88	Ø.
Sædekorn, Frø, Planter	945	— 57	—
Inventariets Vedligeholdelse	227	— 32	—
Kunstig Gjødning	25	— 04	—
Bygningernes Vedligeholdelse	216	— 16	—
Ildebrændsel, Smørtræer m. m. i Mejeriet ..	295	— 35	—
Forskjellige Udgifter	299	— 48	—
Kraftfoder til Malkekøerne	2738	— 35	—
Kraftfoder og Mælk til Ungkvæg og Tyre...	582	— 37	—
Korn til Svinene	810	Kr. 25	Ø.
Mejeri- og Husholdningsaffald til Svinene	667	— 65	—
		1477	— 90 —
Kraftfoder og Mælk til Heste og Føl	1464	Kr. 64	Ø.
Bedækning, Hestebeslag, Syg- dom	152	— 15	—
		1616	— 79 —
Bedækning og Sygdom ved Køer og Svin ..	27	— 86	—
		Ialt Udgift	13,532 Kr. 07 Ø.

Indtægt: 25,667 Kr. 65 Ø.

Udgift: 13,532 — 07 —

Nettoudbytte: 12,135 Kr. 58 Ø.

Da hele Ejendommens Jordtilliggende kan, med Hensyn til Udbyttet, ansættes = 142 Tdr. Ld. Agerjord af samme Beskaffenhed som det virkelig tilstedeværende Tilliggende heraf, hvilket er 110 Tdr. Ld., bliver Nettoudbyttet pr. Td. Ld. = 85 Kr. 46 Øre, hvilket aldrig før har været opnaaet paa denne Gaard, som nu, i over 20 Aar, har været dreven efter samme Plan. — Det største Nettoudbytte, der nogensinde tidligere er opnaaet, var 75 Kr. pr. Td. Ld. i 18⁷⁸/₇₉. —

Vende vi os nu fra de gode og veldrevne Gaarde til saadanne, som enten have stærkt lerede eller lette eller daarlig behandlede Jorder, ville vi finde, at Kornavlen paa dem gav et ringe

Udbytte i 1889, at de lede af Halm-mangel i 18⁸⁹/₉₀, og i det Hele ville vi faa et mere mørkt Billede, om end ingenlunde trøstesløst, fordi Aaret 1890, for disse, med Hensyn til alle Jordafgrøder var et rigtig godt Aar, og fordi ogsaa deres Ejere eller Brugere derved have faaet Gavn af de gode Priser, navnlig paa Kreaturer, Heste og Svin.

Jeg skal nu gaa over til at omtale Aarsudbyttet 1890, naar Vægten saa lægges paa Planteproduktionen i samme Aar. Med Hensyn til Udbyttet indtil Udbindingen om For-aaret og Kreaturerne Fodring og Udbytte i det Hele, blive Forholdene selvfølgelig ens i begge Tilfælde. — Forskjellen indtræder først, naar vi omtale saadanne Afgrøder, som dels ere Salgsvarer, dels skulle afgive Materialet til Besætningernes Fodring i det nye Aar, indtil dettes Afgrøder træde til. Der er her den Ejendommelighed ved Aaret 1890, at de simplere Jorder have givet det forholdsvist bedste Udbytte. Plantevæksten har alle Steder været frodig, paa de gode Jorder næsten for frodig for Kornets Vedkommende.

Kornets stærke Fyld ved Indkjørselen gav enkelte den Tro, at der ogsaa vilde blive rigelig Kjærne. Denne Tro er bleven beskæmmet særlig for Vintersædens og især for Hvedens Vedkommende. Foldene paa den gode Jord ville, undtagen for Havre, iaar blive betydelig lavere end ifjor; men til Gjen-gjæld ville de blive betydelig større paa mindre gode Jorder. Iaar faa alle Noget. — Chevalierbyggets Overvægt med Hensyn til Fold er heller ikke videre stor, maaske slet ingen iaar; men med Hensyn til Storkornethed og Kvalitet, hævder den dog sin Overlegenhed.

Høavlen var rigelig, men af meget forskjellig Kvalitet paa Grund af større eller mindre Held og større eller mindre Dygtighed og Paapasselighed under Bjergningen i det ustadige Vejr ogsaa noget, som sædvanligt, paa Grund af mere eller mindre rettidig Slaaning af Græsset og navnlig Kløveren.

Kartoflerne ere daarlige og have formedelst Sygdommen, der har raset usædvanlig stærkt, kun givet et ringe Udbytte, maaske paa enkelte lette Jorder undtagen.

Roerne, navnlig Runkelroer og Sukkerroer, have ikke

ret villet trives i det kolde Vejr i Sommer og maa nærmest siges at have givet lidt under Middelhøst baade i Mængde og Beskaffenhed. Deres Optagning og Indbjærgning i det fugtige Vejr i Efteraaret, var meget besværlig og kostbar, hvortil endnu kommer, at Frosten kom her pludselig og uventet og tog straks saa stærkt fat den 25de November, at mange Roer frøs i de utilstrækkelig dækkede Kuler, ja enkelte Steder, fandtes endog nogle endnu uoptagne paa Marken, som slet ikke have kunnet faaes.

Pløjning af Stubmarkerne blev ogsaa afbrudt ved denne, just ikke tidlige, men vedholdende Frost og flere, navnlig større Gaarde, have ikke saa lidt Jord liggende opløjet, som skal besaaes til Foraaret.

Den til Landmandens Disposition staaende Arbeidskraft har i det Hele været tilstrækkelig, men Kvaliteten forringes, og Vanskelighederne fra denne Kant for den arbejdsgivende Landmand tage stadig til; thi, om jeg end maa erkjende, at Arbejdskraften har været tilstrækkelig, ere Vanskelighederne ved dens Tilvejebringelse dog saa store, at det paa en Maade bliver Tyendet som er Herre og ikke Husbonden, og at det, i Tilfælde af Sygdom eller andre Omstændigheder, kan blive noget vanskeligt at faa de nødvendige Arbejder udførte, navnlig vedkommende Kreaturholdet. — Arbejdsløshed har der slet ikke været Tale om, og der er, paa Grund af det rigelige Tærskearbejde samt paa Grund af meget Skovnings- og andet Kjørselsarbejde som gjøres om Vinteren, aldeles ingen Grund til at vente at denne skulde indtræde senere, selv om Vinteren bliver lang og stræng.

Aaret 1890 ser da i Korthed saaledes ud, set fra Landmandens Synspunkt i det Hele:

Godt Udbytte af Kreaturholdet baade hvad Mængden og Priserne angaar.

Middelhøst af Kjærne i Mængde, under Middelhøst i Kvalitet og Priser.

Over Middelhøst af Halm og Hø.

Lidt under Middelhøst af Roer.

Langt under Middelhøst af Kartoffler.

Ikke alle Vegne fuldført Efteraarspløjning.

Normal Arbejdsløn og tilstrækkelig Arbejdskraft, men Tilbagegang i dens Kvalitet og stigende Vanskeligheder paa Arbejdsområdet.

I det Hele maa Aaret 1890 kaldes et godt Middelaar for den arbejdende Landmand.

Arbejdssystemet er det sædvanlige, om der end er en Bestræbelse efter at faa flere Daglejere og gifte Folk til Afløsning af nogle af de ugifte Folk; men det er ikke let at foretage denne Forandring, fordi der mangler Tilbud fra Daglejernes Side. Paa Brahetrolleborg Gods, hvor der findes en Mængde Indsidderejligheder med Bolig og 2 Skp. Ld. Have til hver, som udlejes for 12 Kr. aarligt i Leje, er det nu slet ikke let at faa nye Lejere, naar de gamle dø, saaledes at det altsaa sandsynligvis heller ikke ad denne Vej vil være muligt at skaffe Landbruget Tilgang af Arbejdskraft. En Bolig til en gift Familie med 2 Skp. Ld. Have vil ikke kunne skaffes for mindre end 2000 Kr. Renten heraf er 80 Kr. Reparationer, Skatter, Brandpenge og Værdiforringelse 20 »

Ialt aarlig Udgift 100 Kr.

Lejeren betaler aarlig 12 »
 Tab, som maa lægges til Arbejdslønnen 88 Kr.

En saadan Udgift vilde de fleste Landmænd ikke kunde bære, og endda vilde Arbejdskraften ikke med Sikkerhed kunne faaes.

I Husmandsbrugenes Dyrkning er der i det store Hele ikke sket væsentlig Forandring, og der er heller ingen Trang til flere Husmandsbrug. — Der burde snarere være færre; thi de, vi have, give ingenlunde mere end Gaardene af samme Areal, og de kunne kun bestaa ved Hjælp af billig Pløjning af dem, som have Hest, ligesom i det store Hele, hverken Dygtighed eller Flid fremmes ved dem.

Husfliden er absolut i Tilbagegang baade for Mænd og Kvinder og der er paa Grund af de høje Lønninger, Beklædningsstoffernes Billighed og Ulysten til at arbejde, ikke Udsigt til paany at faa den i Gang. Tidligere kunde en Pige, som

tjente 80 Kr. om Aaret og en Karl som tjente 130 Kr., lægge Penge op. Nu kan en Pige, som tjener 150 Kr. aarligt og en Karl som tjener 210 Kr. aarligt, næppe klare sig. Træskoene blive fladbundede og Strømperne hullede, medens før Klæderne altid saa ordentlige ud. Der er hos nogle en vis Tilbøjelighed til at sige: Dette er Husbondens Skyld. Og tilvisse skal det erkjendes, at ikke Husbonderne i Landbruget særligt, men hele Middelstanden i vort Fædreland er gaaet frem i meget, som er Forfinelse, Blødagtighed og Daarlighed og derved har givet et slet Exempel. — Alligevel fastholder jeg, at Skylden for de Tjenendes nuværende almindelige Mangel paa Flid og Sammenhold — der er selvfølgelig heldigvis mange Undtagelser — ikke er Husbondens eller Madmoderens, som staa magtesløse deroverfor, men Opdragelsens og Tidsaandens.

Der er nu her paa Fyen en i Drift værende Conservesfabrik i Faaborg, en nyopført i Nørre-Aaby, og en under Opførelse i Svendborg. Med Hensyn til deres Betydning for Landbrugets Binæringer kan man endnu kun sige noget med Hensyn til Faaborg-Fabrikken. Denne har i to Aar kunnet købe en Del Frugt, grønne Ærter, Tomater, Kaal m. m.; men hidtil er Produktionen af disse Varer ikke væsentlig bleven forøget af Hensyn til Fabrikken. Dertil har Afsætningen til denne hidtil været for usikker, hvorimod den har gjort Gavn ved at købe en hel Del af disse Ting, som ellers enten slet ikke, eller kun ufuldkomment vilde være blevne benyttede. Den Gavn, den hidtil har gjort, har altsaa væsentlig bestaaet i, at en Del Spild er undgaaet og derved har den ganske sikkert skaffet Omegnens større og mindre Landmænd og Gartnere en Extraindtægt. Nu da Fabrikkerne forhaabentlig ere ude over de væsentligste Børnesygdomme i Form af Pengemangel m. m., vil det vel i dette Aar vise sig, om der i større Stil vil kunne udvikle sig et rentabelt Havebrug paa Grundlag af Afsætning til disse Fabrikker. Hidtil er dette som sagt ikke skeet i nævneværdig Grad.

Fra det vestlige Fyen.

Aarsudbyttet af Marken maa vel nærmest betegnes tilnærmelsesvis som et Middelaars, skjønt det har nogen Vanskelighed at sammenligne det svundne Aar med dets Forjængere. Her var knyttet overordentlig store Forventninger til Høsten, da Markerne bugnede af Korn og Græs, og om end alle havde en Fornemmelse af, at Udbyttet neppe vilde blive saa glimrende som et løst Skøn syntes at antyde, var det dog de færreste, der saae tilstrækkelig nøgternt paa Tingene og ikke lode sig skuffe. Bedre end et almindeligt Aar maatte det dog blive, men er dog næppe bleven det. En kold fugtig Sommer som den forløbne bringer vel en Mængde Straa frem af Jorden, men den forhaler Modningen og fører en Del Lejesæd med sig, og dermed er allerede Dommen over Kvaliteten fældet. Vel gives der Egne, hvor saadant Vejrlig kan virke gunstigt, men paa vore svære og da ganske særligt paa de mere gjødningskraftige Jorder er det alt andet end heldigt. — Her dyrkes udelukkende Square-head Hvede, og takket være dennes stive Straa, der, særlig hvor den var radsaaet, holdt denne Sædarten nogenlunde fri for Lejesæd, er Udbyttet dog blevet nogenlunde taaleligt. Havde Hveden ikke lidt en Del af Rust og Brand, vilde den sandsynligvis endog være bleven rigtig god.

Aarsudbyttet af Marken er her væsentlig knyttet til Hvedehøsten og Hvedepriserne, da saa at sige alt andet fodres op. Da nu Hvedeprisen ikke har været ringere end den, vi i de senere Aar ere vant til — ogsaa her have vi dog været Gjenstand for en Skuffelse, idet vi vare komne paa det rene med, at den vilde være blevet højere — og da Udbyttet har været saa nogenlunde taaleligt, tør man vel sige, at Markudbyttet svarer tilnærmelsesvis til et Middelaars.

Hvorledes vi end vende og dreje det, er Kornudbyttet for vor Egns Vedkommende neppe saa godt som forrige Aars. Anderledes med Besætningerne. Det overordentlige gunstige Græsaar, den Mængde af indavlet Hø og Halm vil tiltrods for

de lave Smørpriser og andre Kalamiteter dog have bragt et Udbytte ud af Besætningerne, der overstiger det sædvanlige.

Fra Egnen Frederits-Vejle.

Aarsudbyttet kan vel kaldes nogenlunde godt; Kreaturpriserne have været høje; selve Avlen af Korn har bragt mange Skuffelser.

Der er skeet enkelte Ejendomshandler, men nogen stor Nedgang i Priserne er der ikke, i enkelte Tilfælde 15 å 20%, i andre mindre; 8 å 900 Kr. for 1 Td. Land god Jord turde være det almindelige; en større Forpagtning er fornyet under billigere Vilkaar.

I Almindelighed ere de fleste vel bedst tjent med ikke at have ret stor Driftskapital; at der er flere yngre driftige Mænd, der ofte føle Savnet af en lettere tilgængelig Driftskapital, er sikkert nok.

Arbejdslønnen er ikke stegen videre, men jeg mener dog at turde sige, at Arbejderbefolkningen lever under ret gode Kaar.

Daglønningen er ca. 1 Kr. om Sommeren 60 Øre om Vinteren samt Kosten, paa egen Kost 2 Kr. og 1 Kr. 66.

Jeg var for 20 Aar siden med at se paa Husmandslodder, og der er fra den Gang til nu foregaaet en overordentlig Forandring til det bedre; dengang drev Herremanden i Reglen sin Jord paa samme Maade som Gaardmanden og Udbyttet var i Reglen altfor lidet; nu derimod er her mange Husmænd her paa Egnen, der have overfløjet Gaardmændene, og Tallet bliver stadig større. Mangen Husmand, der tidligere arbejdede en Del af Sommeren for at faa sin Lod drevet med Heste, bliver nu hjemme og pløjer med sine Køer. Rodfrugtdyrkning er en Del udbredt mellem dem, og særligt er Husmandskøerne her paa Egnen ligefrem fortrinlige Malkekøer, om de end hvad Race angaaer, er den sædvanlige Blanding af alle Slags, som her hidtil har været det almindelige.

Der lægges betydelig mere Vægt paa Hønsehøld, og Indtægten deraf er betydelig forøget; Havevæsenet har

vundet nogen Opmærksomhed i de sidste to Aar og vil sandsynligvis vinde Fremgang; Biavlens stagnerer; faa vi Toldnedsættelsen paa Sukker, vil den rimeligvis gaa tilbage; den meste Tobak avles her paa Egnen til Hælften af Husmændene paa Gaardmændenes Mark.

Fra Egnen Vejle-Horsens.

Hvorledes Aarsudbyttet for 1890 har været, kan jo ikke endnu fuldt ud konstateres, da Tærskningen de fleste Steder endnu kun er halvt fuldendt. Men da Meningen med Spørgsmaalet maaske ogsaa nærmest er denne, at den nuværende utærskede Avl skal regnes til Landbrugsaaaret 1891, medens en tilsvarende Del af Avlen 1889 skal regnes til nærværende Landbrugsaar, vil jeg begynde med at omtale Indtægten af Besætningerne fra 1. Januar 1890.

Det maa da erindres, at Fodringen ifjor Vinter var forholdsvis kostbar, og blev kostbarere jo nærmere vi kom Foraaret, dels fordi det Fyldefoder, Halm og Hø, der var avlet i 1889, var for lidet, og kun kunde bødes paa ved en forøget Kraftfodermængde, og dels fordi Prisen paa dette Kraftfoder var for høj i Forhold til Smørpriserne og de øvrige dyriske Produkter. Fra midt i Marts til Udbindingstiden var Smørprisen kun 90, Prisen paa Klid derimod henimod 5 og paa Rapskager $6\frac{1}{2}$. Hvad der hjalp en Del var, at Prisen paa Svin var høj, 30 Øre og derover. Heldigt var det ogsaa, at Græsset ikke lod for længe vente paa sig, og da der var godt Græs omtrent hele Sommeren, var Mælkeudbyttet ikke ringe, skønt det ofte var mindre end man skulde have ventet efter det gode Græs, hvad der var begrundet i, at Køerne ofte vare trykkede af Kulden, og da saa tilmed Prisen paa Smørret gik ned til 70, kan man forstaa, at Sommerindtægten af Besætningen — Svinene vedblev dog at bøde noget herpaa — ikke blev saa stor som man skulde tro; men da man ikke, som man saa ofte i de foregaaende tørre Aar havde maattet, var nødt til at bruge Kraftfoder om Sommeren, fandt man dog som oftest, at Udbyttet af Malkekøerne var ret tilfreds-

stillende. Fedning paa Græs gav derimod et mindre godt Resultat paa Grund af det kolde Vejr og det kolde Leje, som den altid vaade Jord frembød for Dyrene. En Fordel var det, at Kreaturerne kunde bindes ind i godt Huld og i god Tid, saa de tabte ikke ved at gaa for længe ude i Efteraaret. Der var nemlig avlet en større Mængde Hø og Halm, end Tilfældet har været i flere Aar, og Straafoderet var — takket være det gode Høstaar — velbjerget og sundt. Roeavlens har jo ogsaa været ret vellykket — og ihvorvel den ikke drives i synderlig Udstrækning her paa Egnen — saa avle de fleste dog saa mange Roer, at de kunne fodre dermed i de første Par Maaneder af Vinteren. Endelig er der jo ogsaa af Korn til Opfodring — Blandsæd og Havre — avlet mere end i de nærmest foregaaende Aar, saa man havde jo virkelig Aarsag til at kunne gaa Vintersaisonen imøde med gode Forhaabninger, men om de ere slaaede til, kan jo nok være noget tvivlsomt. For mit personlige Vedkommende er jeg nu ikke blevet skuffet, thi jeg havde fra først af ikke store Forventninger med Hensyn til Foderets Næringsværdi, men jeg hører ikke saa sjælden Folk udtale sig om, at de ere blevne skuffede i den Retning. De havde nemlig gjort Regning paa, at de skulde kunne spare en Del Kraftfoder, fordi de kunde fodre med mere Hø end sædvanlig, men det kunde de ikke, naar de skulde op til det sædvanlige Mælkeudbytte. I det Hele taget troer jeg dog, at man er ret vel tilfreds med Udbyttet af Besætningerne i Aaret 1890, i alt Fald i Sammenligning med de nærmest foregaaende Aar, men dette gjælder dog maaske mest de Gaarde, hvor man ikke bruger en altfor eensidig Mejeridrift, saadanne Gaarde altsaa, hvor man ved Siden af Mælkeindtægten har kunnet tage en Del Indtægt ved Salget af Tillægsdyr og gode Udsættere, thi Kreaturpriserne have jo i det Hele taget været høje. Men ogsaa de rene Mejerigaarde mene, at de, naar de have haft deres Svinebesætninger i Orden, paa Grund af de gode Priser paa Flæsket, maa kalde deres Aarsindtægter jævnt gode. — Det, der trykker de sidstnævnte Gaarde er, at Slitagen paa deres Besætninger er for stor; de klager bestandig over, at Vedlige-

holdelsen af disse er for kostbar — ikke at tale om, at Vanskelighederne ved at faa Køerne malkede, stedse bliver større og større og Arbeidet derved dyrere og dyrere.

Hvad dernæst den mere direkte Indtægt af Kornsalget angaaer, da var denne jo ifjor i den sidste Halvdel af Vinteren kun ringe; men for dem, der havde noget at sælge, var Indtægten ikke daarlig, thi Priserne vare ret gode; Bygget kostede saaledes 6 $\frac{1}{4}$. I dette Efteraar og i Vinter er der solgt meget Korn, hvilket især fremgaaer deraf, at Damptærskværkerne ere blevne brugte usædvanlig stærkt, men Indtægten derved har ikke været stor i samme Forhold, thi Priserne ere, navnlig paa Bygget, $\frac{3}{4}$ à 1 Kr. lavere end ifjor. Dertil kommer jo, at Foldrigdommen af Kornet ikke svarer til Forventningerne, saa Salget bliver ikke saa stort, som man tidligere ventede, men alligevel maa Aaret dog i denne Retning, thi der er avlet mange Traver, vistnok kunne regnes for et Middelaar. Altsaa: Aaret, som Høstaar og Græsaar betragtet, har ingenlunde været ringe, og med Hensyn til Produktpriserne kan Aaret vel heller ikke kaldes daarligt; men ikke desto mindre — Tilfredshed er der alligevel ikke blandt Landmændene, og Grunden dertil maa vel være den, at Udgifterne ere for store.

Hvorledes Priserne for Tiden stille sig paa Landejendomme her i Bjerger og Hatting Herreder formaaer jeg næsten ikke at sige, thi der er i det sidste Aar ingen Handler sket, hverken med mindre eller større Ejendomme. Tvangssalget af en lille Gaard paa omtrent 2 Tdr. Hartkorn her tæt ved mindes jeg dog; Prisen var højere, end jeg havde troet, nemlig 12 à 13000 Kr. uden Besætning og kun tarvelige Bygninger og Jorden i daarlig Drift, men samme Ejendom var rigtignok for 12—13 Aar siden blevet betalt med 18000 Kr. — Forpagteren af en Præstegaard, der havde 3 Aar tilbage af sin Forpagtningstid, fik i Foraaret en Afløser, mod at denne fik Forpagtningen 2 Kr. billigere pr. Td. Land end han havde havt den. Den Fratrædende havde i de 6 Aar, han havde havt Gaarden, hvert Aar sat Penge til, og — Eftermanden vil vel gjøre det samme. Stillingen synes i det Hele

taget for Øjeblikket at være den: De, der ønske at sælge, holder fremdeles paa høje Priser, ihvorvel ikke saa høje, som de vare før 1884; Liebhaberne derimod — de ere tilstede, men just ikke i større Mængde — ere yderst forsigtige, tilbageholdende og afventende, og derfor skeer der ingen Handler, førend en af Parterne kommer til at give efter. Hvilken af dem, det bliver, er ikke godt at sige; Haabet staar jo imidlertid til, at det maa blive de sidste.

Da Landbruget er trykket, og der kun er faa Penge blandt Landmændene, kan man vel nok i Almindelighed sige, at den Driftskapital, de ere i Besiddelse af, er for ringe. Men naar der spørges, om Landmændenes Driftskapital staaer i et passende Forhold til deres Evne til at gjøre den frugtbringende, da tror jeg, at Svaret maa lyde noget anderledes. Saalænge der nemlig er Tale om at anvende Kapitalen til Grundforbedringer, til Draining, Mærgling, Byggearbejder o. s. v., da troer jeg, at den fornødne Dygtighed til at anvende den rigtig er tilstede. Man har nemlig lært til Gavns, hvorledes disse Arbejder skulle udføres, og da deres Rentabilitet jo næsten altid er hurtig og sikker, bærer Kapitalen, der anvendes til disse Ting, gode Frugter. Men disse Arbejder ere her paa Egnen for Størstedelen tilendebragte, og naar saa Talen bliver om at skride over til de næste, saa at sige noget højere liggende Forbedringer, som følge med den intensivere Drift, nemlig ikke blot Forbedringerne af Besætningerne, men ogsaa Indførelsen af den mere havemæssige Dyrkning af Jorden, saa er det, at jeg tror, det ofte skorter paa Evnen til at anvende Pengene rigtig. Med andre Ord, jeg tror, at vor Landbostand i den antydede Retning trænger til Forsyningen med en Kundskabskapital, førend den paa rette Maade er istand til at anvende den Penge-Driftskapital, der udfordres til Arbejdernes Iværksættelse. Men om her den rent theoretiske Undervisning — altsaa Foredragene for de ældre, Skolerne for de yngre — er tilstrækkelig, er et Spørgsmaal, skjøndt man jo maa haabe, at der ad denne Vej altid kan uddannes en Del dygtige Folk, som ved deres Praxis vil være istand til at udøve Indflydelse paa de mange, der ere mere

tilbøjelige til at tage ved Lære igjennem Øjet end igjennem Øret.

Paa de 2 store Gaarde, Palsgaard og Møgelkjær, er der i de sidste 4—6 Aar blevet foretaget Engkulturer i stor Maalestok, og de have kostet mange Penge, men disse synes vel udgivne, da Arbejderne bærer gode Frugter. Der er ogsaa i Bjerger Herred blevet reguleret et offentligt Vandløb, hvorved det vil blive muligt for en hel Del mindre Lodsejere at kunne kultivere deres Engskifter; men forøvrigt troer jeg nok at turde sige, at de øvrige Grundforbedringsarbejder, der endnu staa ilbage her paa Egnen, for Tiden snarere blive udførte i mindre end i forøget Maalestok — rimeligvis, som anført, af Mangel paa Penge.

Jeg kan ikke opdage, at der i der i de 23 Aar, hvori jeg nu har været bosat her i Egnen, er skeet Forandringer i Driften af nogen væsentlig Betydning. Renbrak, 4 à 5 langstraaede Sædarter og 2 à 3 Aars Græs er nu, som det var den Gang det sædvanlige. Gjødningen er bleven bedre, da man nu fodrer bedre, men Mængden af den er ikke bleven større. Som oftest bliver de $\frac{2}{3}$ af den anvendt til Brakken, $\frac{1}{3}$ til næstsidste eller sidste Afgrøde før Udlæget, men der er Gaarde, som efterat have brugt denne Deling, atter ere vendte tilbage til at lægge al Staldgjødningen i Brakken, fordi, som de sige, Vintersæden ikke kan undvære den, naar den skal lykkes nogenlunde sikkert, og saa lover man Jorden Kunstgjødning til Udlæget, men det bliver gjerne ved Løftet. Rodfrugtdyrkningen, som de store Gaarde dog nu gjerne anvender i saa stor en Udstrækning, at de kunne gjøre Regning paa at avle en Snes Tdr. pr. Ko, er ikke synderlig brugt af de mindre Jordbrugere, og det forekommer mig, at den i de seneste Aar snarere er aftaget end tiltaget. Spørger man om Grunden, faar man gjerne et af de to Svar: vi kunne ikke overkomme det, eller: de tære for stærkt paa Jorden.

Man er ret godt med i Brugen af de nyere Kulturplanter, men man finder ikke altid, at de nyere ere de bedste. Der saaes saaledes i de senere Aar sjælden anden Hvedesort end Square-head, men nogle af de større Jord-

brugere ere blevne betænkelige ved den, og ville forsøge andre Sorter. Chevalierbygget er ogsaa almindeligt udbredt, men man holder paa det, ikke fordi man kan avle Maltbyg af det, men fordi man mener, det giver nok saa høje Fold paa gode Jorder som det almindelige Byg. — Frøavl i nogen større Udstrækning troer jeg i disse Herreder kun drives paa Gaarden Lundbæk og da formentlig af Turnips og Agerhejre.

Forøget Udbredelse faa de nyere Redskaber og Maskiner ikke i de senere Aar, men Udbredelse af dem skeer der dog; man er forsigtig med at give Pengene ud ogsaa paa dette Punkt. Paa et Par Gaarde i Nærheden af Horsens har man indført de Sack'ske Plove. Tærskemaskinerne, som Bønderne for nogle Aar tilbage anskaffede rask væk, falder det dem ikke mere ind at købe; de kunne jo nemlig nu, naar de vil have tærsket lidt hurtig, blive betjent ikke blot af Damp- men ogsaa af Petroleums-Tærskværkerne. Hakkelsemaskinerne vinde derimod Udbredelse paa de smaa Gaarde — Karlene blive for dovne til at ville skjære Hakkelse. Sæddækkere og Ringtromler, navnlig de sidste, ere ogsaa blevne godt udbredte.

I Almindelighed kan man vel nok sige, at Arbejdskraften har været tilstede i tilstrækkelig Mængde her paa Egnen, undtagen i Høsten, da den saa maa forøges ved, at der forskrives Folk andetsteds fra. Dog har der i det sidste Aar været nogen Trang for unge Karle, men navnlig ere Klager over Manglen paa Malkepiger i den sidste Tid blevne højroste, og i denne Vinter mangler ikke blot de store Gaarde, men ogsaa Mellemgårdene og Bønderne Piger, saa Malkningen mangfoldige Steder maa udføres af Husmandskoner, der betales med 50 à 60 Øre for en Dags Malkning. At Lønningerne under saadanne Forhold stiger, er forstaaeligt nok. Der var nogle Aar, da der var ligesom Stilstand i Stigningen af Arbejdslønnen, men fra dette Efteraar af lader den til atter at tage Fart.

Rimeligvis ere de socialistiske Agitationer ikke uden Indflydelse paa Arbejdsforholdene her paa Egnen, men endnu træder Socialismen ikke aabenbart frem blandt Land-

arbejderne. At disse ere sparsommere tilstede, er ikke blot at tilskrive Udvandringen, men ogsaa Vandringen fra Landet til Byen, og i denne sidste lære de — uagtet de der ofte gaa ledige og lide Nød — af Socialisterne at sætte Fordringerne op med Hensyn til Lønnen. Der er i Horsens, ikke blot om Vinteren, men ogsaa en lang Tid om Sommeren, Arbejdsfolk, der ere flyttede derind fra Landet, som gaa ledige, og naar saa Nøden igen tilsidst driver dem ud paa Landet, ja, saa skulle de have ikke blot den større Løn, men ogsaa »Baierner« m. m., med andre Ord: de ere ikke blevne bedre af denne Vandring ud og hjem.

Der er i de 4 Herreder Bjerger, Hatting, Voer og Nim, nærmest omkring Horsens anvendt betydeligt af Penge og Arbejde til Opmuntring for Husmandsbrugene; men det forekommer mig ikke, at Frugterne staa i Forhold til Bekostningerne. Foruden Rejseudgifterne ved Besigtigelserne af Lodderne, som Dommerne selv afholde, og som andrage over 100 Kr. aarlig, er der, siden Loven om deres Præmiering traadte i Kraft, sikkert blevet uddelt over 20,000 Kr. i Præmier. Sædvanligt melder der sig mellem 60 og 100 som Præmiesøgende, og i Reglen blive de $\frac{2}{3}$ indtil $\frac{3}{4}$ deraf præmierede. Der er de Husmænd, der har faaet over 100 Kr. i Præmier et enkelt Aar, saa man skulde synes, der maatte ligge en betydelig Opmuntring deri. Frugten burde jo have været den, at man kunde paavise en hel Del smaa Jordbrug, der i al Fald havde begyndt at nærme sig til en havemæssig Kultur, men de findes saa at sige ikke. Naar et Husmandsbrug er hævet dertil, at det har lagt Vind paa en bedre Besætning og navnlig paa at fodre denne godt, tildels ved Hjælp af Sommerstaldfodring, naar det har rensset Jorden og bragt denne saa meget i Kultur, at det kan undvære Renbrakken, og naar det endelig har udvidet Rodfrugtkulturen saa meget, at denne indtager fra $\frac{1}{8}$ til $\frac{1}{6}$ af Arealet, samt naar det har lært at passe paa Gjødningen derved, at det har faaet sig et lukket Møddingssted — saa bliver det staaende derved, hvilket jo vil sige, at det indtager et Standpunkt, der ikke er højere end det, som mangen en veldreven Gaard har

naaet. Men Meningen med Præmieringen af Husmandslodderne skulde vel egentlig være den, at de kunde komme til at indtage en Plads i Kulturen, der er højere end den, Gaardene indtage; hine skulde jo være et Exempel for disse, ligesom de større Landbrug tidligere var det for de mindre. Men saadanne Ting som Frøavl, Dyrkningen af Handelsplanter eller blot Dyrkningen af nogle af de simple, men let afsættelige Kjøkkenurter, eller Opdrætningen af forædlede Sædarter, slige Ting indlader Husmandsbruget her paa Egnen sig ikke paa, og det var jo dog derved, ved at vise os, at det kan lønne sig at lægge sit Arbejde i saadanne Kulturer, at de skulde gavne deres Ejere og derved igjen Landbruget og hele Samfundet.

Grunden til den ringe Fremgang i Husmandsbrugene uagtet Opmuntringerne, er vel forøvrigt ikke vanskelig at angive. Den er efter min Formening at søge deri, at saavel Husmændene som deres Jord, har staaet for langt tilbage i Kultur til, at de i Løbet af en kort Tid skulde kunne naae frem i første Række. Brugerne have manglet Kundskaber, selv om de have haft Arbejdslyst, og deres Lodder have staaet tilbage med Hensyn til de almindelige Grundforbedringsarbejder og i Renholdelse og Bearbejdning for Gaardmandsbrugene, thi Dyrkningen af de førstnævnte var jo egentlig overladt til de sidstnævnte, og derfor blev Husmandsloddernes Skjæbne den at være Stedbørn.

For Øjeblikket er der ikke nogen Trang til flere Huslodder, thi for det første hører det til de store Sjældenheder, at træffe paa Husmænd, selv om de ere gjældfri Ejere af Lodder paa indtil en halv Tønde Hartkorn, der ikke søge Erhverv af en eller anden Art ved Siden af det Arbejde, de lægge paa Lodden; enten drive de et eller andet Haandværk eller ogsaa gaa de ligefrem i Dagløn for en større Jordbruger. Dette vil med andre Ord sige: Husmændene har, som jeg foran antydede, ikke lært at gjøre det Arbejde, de lægge paa deres egen Jord, mere frugtbringende eller mere lønnende end det Arbejde er, som de udføre for Gaardmandsbruget, og saa længe dette er Tilfældet, kan man jo ikke sige, at der er Trang til de smaa Brug; disse tiltrænges

jo først, naar de kunne bringe mere ud af Jorden end de større. Den anden Ting, der beviser, at Trangen til Delingen af Jorden endnu ikke er tilstede, er den, at Prisen paa de smaa Lodder ikke er synderlig højere end paa de større, og udbydes de første til Salg kan det være lige saa vanskeligt, og maaske vanskeligere, at faa Liebhaveere til dem som til de større. Vi se dette Forhold bekræftet deri, at Udstykningsforretninger, der gaa ud paa enten at dele Gaarde eller at fraskille disse saadanne Parceller, hvoraf der kan dannes Husmandsbrug, i den sidste halve Snes Aar ere blevne sjeldnere og sjeldnere.

I Husfliden er der, om ikke just vedvarende Tilbagegang saa i alt Fald Stilstand. Den Husflid, som Mændene og Karlene i gamle Dage udøvede, og som mest bestod i at nyttiggøre Træet paa en eller anden Maade, er jo saa godt som forsvunden. Der er ganske vist igjennem en Husflidsforening, som er oprettet for den sydlige Del af Bjerge og Hatting Herreder, forsøgt paa paany at oplive Husfliden, men de Arbejder, som ved denne Forenings Præmiering bringes frem, ere af en anden Art end de ældre, som vare Sager, der kunde anvendes i selve Landbrugsbedriften, Ting, der vare uundværlige i denne, og som vare beslægtede med hvad Snedkere og Hjulmænd lave, medens derimod de nymodens Husflids-sager ere i større eller mindre Grad Snurrepiberier. Det er saadanne Sager som f. Ex. Træudskjærings- og Paparbejder, som faa deres Plads, ikke i Gaard og Mark, men i Stuerne til Prydelse for Vægge og Meubler. De minde nærmest om noget Fuskeri i Kunstnerfagene, og ved at betragte dem kan man vanskelig frigjøre sig for den Tanke, at Forfærdigerne af dem, have gjort Arbejdet, fordi dette var et morsomt og behageligt Tidsfordriv. Indtrykket man derimod fik af de gammeldags Husflids-sager var dette: her er afhjulpet et virkeligt Savn — og følgelig anvendte Forfærdigeren sin Tid vel i dette Tilfælde, hvilket derimod ofte stiller sig tvivlsomt med Hensyn til de nymodens Husflidsgjenstande; men Forfærdigelsen af disse sidste fører jo dog altid det gode med sig, at den forhindrer den, der ellers vilde være ledig, fra at falde i Fristelse. Den gamle Husflid var et Led i Kampen

for Tilværelsen, den nymodens et Led i Kampen mod Djævelen. Naa, indirekte hjælper den sidste dog ogsaa med til Bevarelsen af Livet; men der bliver dog alligevel altid den Forskjel paa de to Arter Husflid, at den første trives der, hvor Livet er haardt at kæmpe, den sidste kun der, hvor Livet henglider blidt og blødt, og vil denne derfor vanskelig kunne hjælpe til at forbedre Landbrugets økonomiske Forfatning.

Og hvad nu dernæst den kvindelige Husflid angaar, da forholder det sig paa en lignende Maade med den. Bearbejdelsen af Ulden og Hørren, der jo var Grundlaget for den gammeldags Husflid, er ikke længere nødvendig, thi Gjenstandene, der forfærdiges deraf, skaffes nu paa en lettere og billigere Maade gennem Fabrikkerne. Hvad der ikke er nødvendigt, undlader man saa let at udføre. Derfor have først de store Gaarde undladt eller ophørt med at stille Fordring til Pigerne om at karte og spinde, og Bøndergaardene ere lidt efter lidt fulgte efter. For at faa en Bekræftelse herpaa, behøver man kun at lægge Mærke til Forholdet, som det er hos Farverne. Disse havde tidligere deres bedste Fortjeneste derved, at Gaardmands- og Husmandskonerne, ja selve Tjenestepigerne, indleverede de hjemmespundne og hjemmævævede Tøjer til Farvning; nu derimod kunne Farverne ikke bestaa, naar de ikke ved Siden af Farverierne oprette Maskinkarterier og Spinderier, hvilket jo vil sige, at de nævnte Kvinder foretrække at lade Raastofferne: Ulden og Hørren, behandle paa disse Fabrikker, og saa overlade til deres Tjenestepiger enten at være ledige eller at drive nymodens Husflid: hække, brodere, sy fin Linnedsyning o. s. v. altsaa Forholdet er, som sagt, ligesom ved den mandlige Husflid: er den tilstede, saa skifter den i al Fald Form.

Hønseholdet drives saa godt som alle Steder paa en lignende Maade som det har været Tilfældet med vort Kvæghold, nemlig énsidigt, det vil sige, ligesom man ved dette fortrinsvis har lagt Vægt paa Mælkeproduktionen og skudt Kødproduktionen til Side, saaledes fremmer man paa forskjellig Maade Hønsenes Æggeproduktion, men forskyder Produktionen

af Kyllinger og fede Høns. Den betydelige Æggeudførsel fra Horsens og Veile og den stadige Efterspørgsel efter Æg, som oftest til høje Priser, bevirker jo, at Landbruget her paa Egnen og det lige saa vel Husmandsbrugene, som de mindre og større Gaarde, komme med i Æggeproduktionen. Denne er bleven hævet, dels ved en Forøgelse af Hønsbestanden og dels derved, at denne bliver fodret bedre end tidligere, hvorimod man vist næppe i synderlig Grad kan tilskrive Indførelsen af fremmede Hønsracer dette Resultat. Disse ere nemlig nok blevne indførte de fleste Steder, men de holdes næsten aldrig rene, og selv hvor dette er Tilfældet, er man sjældent stærkt begejstret over dem; kun saa længe man kan sælge Æggene af disse Racehøns til høje Liebhaberpriser, paa Grund af Racernes Forrosthed, holder man paa dem. At Indførelsen af fremmede Racer har bevirket, at vore Landracehøns ere blevne stærkt forblandede, er kjendeligt nok; men om just Produktions- evnen derved er forøget er tvivlsomt, hvorimod ganske vist de fremkomne Blandinger — ligesom Blandingerne af andre Dyr — ikke sjældent ere mindre vel skikkede til at trives og holde sig raske under de Forhold, der bydes dem at leve under. Næst efter Hønseholdet er vel Biavl den Binæring, der er mest fremskredet. Det vil sige, Biavlens har langt fra udbredt sig paa mange Hænder, men den har paa flere af de Steder, hvor der holdes fast ved den, hvilket navnlig er ved en Del Husmænd, udviklet sig saaledes, at den kan være helt lønnende for disse. En Betingelse herfor synes det imidlertid at være, at Biholdet ikke indskrænkes til Binæring, men maa være Hovednæring for den, som vil drive det, i al Fald en Del af Aaret. Og hvad nu endelig Havebruget angaaer, da er der vel ogsaa nogen Fremgang kjendelig, dog ikke med Hensyn til Kjøkkenurternes Dyrkning, thi Afsætningen for disse mangler. Hverken Herregaardene — som dog for en 20 à 30 Aar siden afsatte en Del Urter i Kjøbstæderne — eller Bøndergaardene og allermindst Husmandsbrugene tænker nuomstunder paa at konkurrere med Handelsgartnerne i denne Retning, og om Afsætning til Udlandet er der jo ikke Tale, undtagen det skulde være af Hvidkaal til Amerika,

som jo nu kan betragtes som forhindret, og af Tomater til England, hvilke vi imidlertid jo kun i de varme Somre kunne gjøre Regning paa at faa modne hos os. Derimod synes Opmærksomheden i de sidste Aar at være noget mere henvendt paa Busk- og Træfrugtkulturen; man har i alt Fald udført en Del Æbler fra Horsens, og hvis der blot kan skaffes et stabilt Marked for disse Ting, er Lysten til at holde Træfrugthaver tilstede.

Vi har her i Herrederne som alt nævnt, en Husflidsforening, dernæst flere lokale Assuranceforeninger for Sygdomme hos Heste og Kvæg, en Hesteavlsforening, vel omtrent en halv Snes Kvægavlsforeninger, i Horsens et Selskab, der virker for Fjerkræavl, og endelig danner Horsens Landbrugsforening en Forening, der virker for Fællesindkjøbet af Kløver- og Græsfrø samt Foderstoffer.

Fra Hads Herred.

Aarsudbyttet af Hads Herreds gode Jorder stiller sig i 1890 som i andre kolde og vaade Aar: Uhyre Masser til Fyld i Lader og Stakke, men kun forholdsvis lidt Kærneudbytte, der tilmed er af langt simplere Kvalitet. Hveden giver næppe $\frac{2}{3}$ af Høsten 1889 og den vejer 6 à 8 Pd. hol. mindre. Et lignende Forhold gjør sig gjældende for de andre Afgrøder. Mejeribesætningerne gave megen Mælk i Sommerens Løb paa Grund af den rigelige Græsvæxt, men Mejeriprodukternes Priser vare smaa. Kvægpriserne vare derimod usædvanlig høje næsten hele Sommeren. Udbyttet af 1890 var derfor ikke stort mere end af et godt Middelaars. Her handles ikke meget med Landejendomme; men Priserne paa større Ejendomme ere dog gaaet en Del ned, medens Smaasteder endnu betales med c. 1000 pr. Td. Land.

Driftskapital er en fortrinlig Ting i en dygtig Mands Haand, men mangfoldige Landmænd have tabt Kapitaler under Form af Driftskapital. Man kan vist i Almindelighed sige, at hvad Driftskapitalen angaaer, da har den været nok saa rigelig tilstede som Evnen til at anvende den.

Arbejdskraften har været tilstede i nogenlunde passende Forhold. Lønningerne ere for Karlens Vedkommende knap saa høje som for nogle Aar siden, hvorimod det fremdeles er vanskelig at faa Mejeripiger. Egnens større Gaarde indrettes til at drives ved faste Husmænd. Socialistiske Agitatorer har alt gjennem søgt Herredet og udbredt Uro, Misundelse og Utilfredshed alle Vegne. Hvad Virkningen vil blive, vil Fremtiden vise. Her findes mange smukke Husmandsbrug trindt omkring, og man kunde nok ønske at der fandtes mange flere af samme Slags. I Aarets Løb er her indført nogle frisiske Malkefaar til Smaafolk; man mente, at de vare fordelagtigere end Gederne, da de foruden Mælk tillige giver Uld og mere Kjød. Endnu ved man kun om Malkefaarene, at de ere meget frugtbare (ikke sjældent 3 à 4 Lam) give megen Uld og særdeles fed Mælk, samt at de stille større Fordring til Ernæring og Pleje end Geden. Husfliden kan ikke rigtig komme frem; den er vist desværre i Tilbagegang. Derimod arbejdes der med Interesse i Hønsehold og Havebrug, ligesom ogsaa Biavlens arbejder sig noget fremad. Her findes Foreninger i alt tænkeligt, ja her har endog været Tale om at oprette en Forening, hvis Medlemmer skulde forpligte sig til kun at være i denne Forening, altsaa gaa ud af alle andre. Stor Skade kunde vel ikke ske om en slig Forening vandt Tilslutning.

Fra Egnen vest for Aarhus.

Kvaliteten af Kornet er iaar ikke saa god, som den plejer at være. Kvantiteten derimod er betydelig større, og da Priserne ogsaa ere lidt højere, vil Udbyttet af Marken sikkert blive ret tilfredsstillende. Besætningen har ogsaa, takket være den ypperlige Græsning, givet et meget godt Udbytte, saa at det samlede Pengeudbytte af Mark og Besætning, i Aar vil stille sig ikke saa lidt gunstigere end i de foregaaende Aar.

En af Grundene til at der ikke kommer tilstrækkelig ud af Bedriften er, at der som oftest mangler den fornødne

Driftskapital, og at som Følge deraf mange ikke kunne afvente gunstigere Konjunkturer, men maa sælge deres Produktioner i urette Tid.

Rodfrugterne dyrkes nu i et betydeligt større Omfang end tidligere; for en Snes Aar siden var det en Sjældenhed at se en Rodfrugtmark paa en Bondegaard, hvilket derimod nu er almindeligt. Nye Maskiner vinde ikke videre Udbredelse; der er nok Tale om at anskaffe en Mejemaskine, naar det kniber med at faa Kornet høstet, men hidtil er det blevet ved Talen. Enkelte have begyndt at benytte Radsaamaskiner, et Redskab, som vistnok fortjener at blive mere og mere udbredt, og vel ogsaa efterhaanden vil blive det.

Der benyttes gennemgaaende flere Daglejere nu end tidligere, da disse, om ogsaa lidt dyrere, i Almindelighed ere mere stadige, medgjørligere og dygtigere til strengt Arbejde end de unge Karle. Socialistiske Tilbøjeligheder mærkes vel ikke videre endnu, men der er her valgt en Socialist til Folketingsmand, og da der stadig rundt om i Landsbyerne holdes socialistiske Arbejdermøder, ligger den Tid vel næppe fjern, da man kan vente at se Frugterne af disse Agitationer. Naar undtages ganske enkelte fremragende Husmænd, drive disse deres Lodder omtrent ligesom tidligere, men Sansen for en bedre Benyttelse af deres Jord er dog vakt, hvilket jo er et lille Fremskridt. I rigtig Erkjendelse af hvad der for Tiden betaler sig godt, seer man mange Husmænd holde 2 à 3 Grisesøer, hvilket ofte giver dem en ganske anselig Indtægt.

Fra Egnen Æbeltoft-Grenaa.

Af Korn, Hø og Roer har det forløbne Aar givet et saae nestaaende Udbytte, at en gammel Mand paa 92 Aar ikke kan mindes større Udbytte til Fyld, i de 80 Aar han har arbejdet i Landbrugets Tjeneste. Kartofflerne have derimod været syge og lidet givtige; Bønnerne vare stærkt voxende med et Blomsterflor som ingensinde, men de bleve saa forfærdeligt angrebne af Bladlus ved Siden af det kolde regnfulde Vejr, at de kun gave et meget lille Kjærneudbytte, 4

til 5 Fold. — Priserne have særlig været i Stigning paa Kælvekøer og magre Kreaturer, der vare godt skikkede til Fedning; men disse høje Priser staa ikke i Forhold til Smørrets og Fedekreatureernes Priser. Ligeledes har den lille Prisstigning, der har været paa Kornet, særlig Rug, ikke staaet i Forhold til Svineprisen, som snarere har været lidt dalende. Med Hensyn til Ejendomshandler og Forpagtninger har der ikke foregaaet ret mange her paa Egnen, dog fuldt saa mange som almindeligt, og de, der har fundet Sted, vise tydeligt, at de Ejendomme med god Jord og gode Forhold, vedblivende kan hævde en lige saa høj Pris som tidligere om ikke mere; hvorimod de daarlige Ejendomme, med daarlig Sandjord og Ejendomme ude af Orden, ere i stærk nedadgaaende Pris, ja saa at sige usælgelige, naar der forlanges det mindste i Udbetaling.

Sans for Plantning baade af Lætræer og Frugttræer synes at være i Tiltagende.

Nogen fremragende Dygtighed i Husmandsbrug findes ikke her paa Egnen, og det vilde derfor være let for en Husmand at vinde en Præmie paa et halvt hundrede Kroner eller mere af en af Husmandspræmierne der uddeles gennem Landboforeningen. Nu uddeles disse til kun nogenlunde gode Husmandsbrug.

For Tiden er der vist ingen Trang her til flere Husmandsbrug, da det er let nok at faa Jord at dyrke til billig Pris, dersom dette ønskes af jordløse Husmænd, hvoraf der findes en hel Del.

Husfliden er i kjendelig Fremgang, hvilket væsentlig skyldes nogle unge Landsbylærere, som i de senere Aar ere komne her til Egnen. — Hønseavl en med Æggeproduktionen for Øje er i Tiltagende, ligesom der ogsaa lægges lidt mere Flid paa Havebruget, hvorimod Biavl en snarere er i Tilbagegang.

Fra Kølindsundegnen.

Nogen Opgang i Ejendomspriser eller Forpagtnings-

afgifter kan ikke noteres. Af Grundforbedringer er det særlig Mosekulturer og Plantningsarbejder, der ere paa Dagsordenen. Et af Oberstl. Dalgas i Sommeren 1890 her paa Egnen holdt Foredrag og et større Mosekulturarbejde paa Meilgaard have sat Liv i Sagen. — Om nogen Ændring i den almindelige Driftsplan er der ikke Tale; kun kan her fremhæves, at de hyppige Andelsmejerier have forøget Lysten til at frembringe Mælk, saa at der som Regel sørges for at holde Kobesætningen i bedst mulig Orden. Frøavl drives her paa Egnen kun i Kolindsund. — Af nyere Redskaber vinde Zigzagharverne Indgang og fortrænge de ældre Harver, navnlig Slagharverne; ligeledes vinde Dobbeltpløve (Rud. Sacks) Terrain og bruges til al Slags Pløjning; om fornødent forspændes 3 Heste. De gifte Arbejdsfolk er der egentlig ikke Mangel paa, men ugifte Karle og Mejeripiger ere rentud en sjælden Vare; der klages derfor meget stærkt over Mangel paa ugift Tyende, der ofte maa erstattes af Daglejere og Malkekoner. Iaar ere Lønningerne forhøjede en Del for Karle og Piger. De gifte Folk ere ikke bedre aflagte end før. Uheldigvis ere Folkene bange for Akkordarbejde, naar ikke derved forstaas en forhøjet Betaling for samme Arbejde; at anstrænge sig udover den tilvante Pasgang, for at tjene mere end Daglønnen, har den gamle faste Daglejers tok slet ingen Lyst til, og de ere meget tilbøjelige til at betragte Forslag om Accord som en Fornærmelse. — Der ligger imidlertid her en betydningsfuld Opgave, hvis Løsning alvorlig maa tilstræbes, saasandt som det er nødvendigt at forbedre Arbejdsstandens Kaar uden at fordyre Arbejdet. Vanskeligheden ligger i, at der udfordres meget stor Erfaring og et godt Blik for, paa et tidligt Stadium at kunne bedømme hvad der er passende Betaling. De socialistiske Agitatorer have ogsaa forsøgt at vildlede Folk her paa Egnen; det gjærer, men der har endnu ikke været sporet væsentlige Ulemper.

Der er her omkring ikke faa fremmelige Husmandsbedrifter, uden at det dog kan siges at denne Virksomhed er i Fremgang; Tilstanden har været den samme i adskillige Aar. Her paa Egnen er der næppe Trang til Husmandsbrugenes

Forøgelse. Kolindsunds Nærhed har nemlig medført, at der i de senere Aar er foretaget en Mængde Udstykninger og Bebyggelser. Husfliden forekommer mig mindre at lade høre fra sig i de senere Aar; for nogle Aar tilbage afholdtes der jævnlig Udstillinger og bemærkedes anden lignende Virksomhed til Sagens Fremme. Hønsehold og Bihold drives kun enkeltvis udover det almindelige.

Fra Egnen sydøst for Randers.

Aarsudbyttet af Marken har gjenemgaaende været meget over et Middelaar, og af Halm af alle Kornarter, det største i mange Aar. — Hvad Kjærnen angaar da giver Rugen ikke over et Middelaar, og knap det hvor den er gaaet tidligt i Leje, og Vægten er ringe, da Rughøsten faldt i en vaad Periode. — Hveden, som kun dyrkes lidet, har derimod givet meget gode Fold (15—17) og hvor den ikke har ligget stærk i Leje eller var angreben af Rust smuk Kvalitet og en god Vægt. Byg og Havre som ogsaa laa meget i Leje og var besværlig at meje har givet gode Fold og god Vægt, men en mørk Farve; Hvede og Vaarsædshøsten faldt i en tør blæsende Periode, saa det kom godt i Hus og Stak. — Høudbyttet var meget stort, enkelte Steder indtil dobbelt saa stort som et Middelaars, men det lod meget tilbage at ønske i Kvalitet da Høhøsten var regnfuld. —

Græsningen var rigelig og Kløveren, som stod simpelt i Foraaret, bedredes saa meget, at den i Høst stod godt; Køerne have ikke givet Mælk i Forhold til den gode Græsning, men trivedes, saa at de kom halvfede paa Stald; Udsætterkøer og Kvier vare saa gode, at de ofte solgtes paa Græsset til høj Pris i Stedet for at fedes færdige paa Stald. — Roerne ere neppe saa gode som i fjor, og mindre holdbare; Kartofflerne gave et daarligt Udbytte og vare mange Steder stærkt angrebne af Sygdom, Magnum Bonum er den Sort, der stod bedst imod Sygdommen. Priserne paa Kælvekøer, Stude og Ungkvæg har været meget høje, og der er solgt mange Kreaturer; ogsaa Hestepriiserne have været høje og da der tillægges mangø

Heste, har ogsaa det været en god Indtægt; særlig betales Tillægsdyr højt, gode Hoppeføl til 600 Kr. og Hingstføl højere.

Ugifte Karle og Piger er der Mangel paa, de første ere især knappe, da der er gaaet mange til Sønderjylland, hvor der gives høje Lønninger. Lønnen er stegen indtil med 50% og dertil ere Folkene daarligere og mere upaalidelige end tidligere, Drukkenskab er i Tiltagende. Arbejderne blive mere og mere grebne af Socialismen, hvis Lyksalighed rigelig forkyndes af Talere fra Byerne; det er navnlig en kortere Arbejdstid og større Dagløn, der ønskes; derimod er Lysten til ved Akkordarbejde at forøge Fortjenesten mindre end tidligere.

Der har kun fundet meget faa Landejendomshandeler Sted og ikke til stigende Priser, ligesom Efterspørgselen efter Forpagtninger ikke er stor og kun til nedadgaende Priser.

Sansen hos Husmændene til at dyrke deres Jord bedre er kun liden; paa faa Undtagelser nær drives den ligefrem daarligt; den Lethed, hvormed de have faaet store Laan i Husmandskreditforeningen, har gjort, at de ikke kunne forrente Laanet. Dersom deres Evne ikke var saa ringe, kunde der ønskes dem Driftskapital; deres Drift begynder gjerne med Kartofler og Boghvede, og derefter Rug, som bliver daarlig, fordi den saaes for sent og i uren Jord, da de sjelden holde Kartoflerne rene. — Husfliden er snarere i Tilbageend Fremgang, og der lægges af Biindtægter kun Vind paa Fjerkræavl, hvoraf dygtige Husmandskoner ofte have god Indtægt.

Hobroegnen.

Aarsudbyttet for denne Egn maa kaldes godt saavel af Marken som Besætningen. Kvantiteten af Kornafgrøderne var stort, saa selv om Kvaliteten er mindre god, overgaar Totaludbyttet dog et Middelaars. Vel er Høsten her forholdsvis ikke saa stor som paa de mere varme Jorder, men god er den dog, og staar i stor Modsætning til Høsten 1889.

Lidt mere Liv har der været i Ejendomshandelen,

men Priserne have været smaa. Da Tilliden til Jordbruget er bleven større, findes der nu flere Kjøbere, men Priserne ere dog uforandret smaa, og det er vel næppe at vente, at de ville stige for det første. — Driftskapitaler ere desværre smeltet betydeligt bort i de senere Aar, der har givet Underskud, og navnlig ifjor var det for denne Egn ganske betydeligt. De fleste savne derfor tilstrækkelig Driftskapital i Forhold til den Evne, de have til at drive Jorden, men efter de sidste Aars sørgelige Erfaring, ere Landmændene næsten bange for at faa stor Driftskapital ind i Bedriften. De mange fejlslagne Forhaabninger, baade hvad Høstudbyttet og de faldende Priser paa Landbrugsprodukterne angaa, have gjort, at mange mistvivle om at faa det igjen, der sættes ind. Landbrugere er her i Egnen nu mere til Sinds, at ville ride Tiden over ved Sparsomhed, end ved at kaste ny Driftskapital ind i Bedriften for at forøge Jordens Produktion, thi Tilliden til Rentabiliteten er borte. Der er imidlertid mange, hvis Driftskapital i de daarlige Tider er bragt saa langt ned, at det kniber dem at holde det nogenlunde gaende.

Det har iaar været vanskeligt at faa den nødvendige Arbejdskraft. Lønnen er i Stigning for de faste Folk; af Husmænd er der kun faa, som ikke ere i Besiddelse af Jord, der i de fleste Tilfælde beskæftiger dem den største Del af Aaret, og de søge derfor kun lejlighedsvis Arbejde, helst Licitationsarbejde ved Veje og lignende eller ogsaa Snekastning paa Banen om Vinteren. Iaar, hvori Afgrøden har været lille, har man ikke havt vanskeligt ved at faa noget af denne Husmandskraft til Arbejde, da det saa har faldet dem vanskeligt at faa Føden og Udgifterne ud af deres Lodder, hvorimod de i gode Aar nødige arbejde i andre Landbrugeres Tjeneste.

Skjønt man ofte hos Arbejderne træffer Kundskab om den socialistiske Lære, saa kan man dog ikke sige, at der endnu er kommen Tilbøjelighed til at følge den. Det vil imidlertid ikke fejle, at bliver der først agiteret noget, vil dette snart komme, og intet Under er det, thi Folkemængden i disse Landkommuner her om Hobro viser trods de store Opdyrkninger en svag Tilbagegang efter sidste Folketælling.

De Betingelser, vore Landarbejdere arbejde under, ere alt andet end gode i Sammenligning med de nuværende Lønningsvilkaar for andre Arbejdere. Landbruget har de sidste Aar her paa Egnen givet Underskud, og Landmændene have derfor været ude af Stand til at stille deres Arbejdere bedre, men naturligt er det, at socialistiske Agitatorer efter dette vil finde en udmærket Jordbund at arbejde i. Den spredte Befolkning vil imidlertid vanskeliggjøre deres Arbejde; dog kan det ikke undgaaes, at der stadig siver socialistiske Tilbøjeligheder ud, eftersom man ved Holdet af fast Tyende ofte er nødt til at søge det store Folkemarked i Randers og Aalborg.

Sansen for Husmandsbrugene er uforandret. Husmandsbrugene ere i Reglen store, paa 5 til 20 à 30 Tdr. Land. Den meste Jord er opdyrket Hedeeareal, som bliver dyrket paa samme Maade som Gaardmændene drive deres Jorder. Der vises i de fleste Brug stor Orden og Akkuratesse, men for at fremkalde en ypperlig Dyrkning af Lodden, vilde der fordres mere Intelligents, større Driftskapital, og let Adgang til naturlig Gødning.

Sidste Vinter oprettedes her en Plantningsforening under Hedeselskabet, hvorved der blev given Impulsen til Hegns- og Læplantning, og af den Grund blev der ogsaa sidste Foraar plantet mere almindeligt end tidligere har været Tilfældet.

Fra Egnen mellem Mariagerfjord og Limfjorden.

Aarsudbyttet har i Sandhed været godt. Høsten har været ikke lidet over et Middelaars og særlig langt over Gjennemsnittet af de sidste 7 Aar. Vel fremkommer der stadig Udtalelser om, at det skjæpper ikke som forventet, men det er sikkert kun Følgen af overdrevne Forventninger. Overalt vare Laderne fulde og Stakke uden for; vel bevirkede den sidste vanskelige Høst, at en Del Korn kom mindre godt i Hus, men hvor man havde sørget for at fremme Høstarbejdet i god Tid, kom det særdeles godt i Hus og afgav en jævn god Handelsvare. — Prisen er jo ikke stor, men jævn god. — Naar man nu synes, at Pengeudbyttet ikke staaer i

Forhold til den store Høst, da maa man erindre, at alle i de foregaaende daarlige Aar har formindsket Besætningen; nu er der høstet stort og man griber derfor nødig til Salg af Kreaturer, tværtimod, man kjøber, om man kan, i hvert Fald lægger man til og derved forøger man Værdien af sin Besætning, men man mangler jo i Øjeblikket en kontant Indtægt. For den der i de foregaaende Aar har lagt lidt rigelig Besætning til og nu kan sælge, dels Heste, dels Kvæg, er det jo et udmærket Aar — store, meget høje Priser er betalt for alle Kreaturer — saa høje, at det er tvivlsomt, om det har kunnet lønne sig at kjøbe til Fedning.

Enkelte Ejendoms-handlere have fundet Sted, og hvor der har været Tale om Ejendomme i god Drift og ikke mishandlede, spores der mere Tillid til Landbruget end i de forløbne Aar.

Landmandens bedste og sikreste Driftskapital er hans Dygtighed, Forsigtighed og Økonomie. — Landvæsenet er nu engang ikke en Virksomhed, der kan fremtvinges, der kan startes paa en Gang ved et stort Slag — langsomt men roligt skal der arbejdes frem, men ikke ved at smide store Driftskapitaler i Jorden, som fordufte i et eneste tørt Aar!

Af Grundforbedringer staar Mosekultur og Plantning jo nærmest paa Dagsordenen. Mosekulturen gaar stærkt frem og Plantningssagen vinder jo ogsaa god Fremgang — takket været Oberstl. Dalgas's energiske Ledelse af Plantningsforeningen.

Arbejdskraften var i Sommer tilstede i rigelig Mængde — kun da Novbr. kom, var der en mærkelig Svingning — Karle og Piger vare som forduftede, vistnok fæstede bort til Sønderjylland. Nu er der virkelig almindelig Mangel paa Folk, og derfor kan enhver Husmand, der vil arbejde, faa Arbejde. — Det maa mere og mere blive Tilfældet, at i det mindste de større Gaarde indføre Husmandssystemet: faste Husmænd, som koste sig selv. —

Husmandsbruget er i meget stor Fremgang og det er virkelig en Fornøjelse at iagttage den Fremgang, der er

paa dette Omraade: dybere Pløining, bedre Fodring, bedre Gjødskning, bedre Avl.

Husfliden vinder Fremgang, hvor der virkes for den, og i den have vi et af de mange smaa Modtræk mod Socialismen, men dette maa komme fra oven — stiller Arbejdsgiveren sig lunken, spottende over for den, da kan den ikke trives. Her paa Gaarden arbejde alle hver Aften, — Børster, Skeer, udskaarne Sager, Kurve gaa af Stablen hver Aften. — Vor Husflidsforening, som først bestaar paa 2det Aar, arbejder 4 Aftener hver Uge med over 20 Elever hver Aften og mangen Skilling vandrer ind i de fattige Hjem, ikke at tale om de Skillinger, som forhindres fra at vandre ud til Drik og Svir.

Fra Vendsyssel.

Aarsudbyttet af Ager og Eng har ubetinget været meget godt m. H. t. Fyld, betydeligt over en Middelhøst, formentlig 25 à 30 $\%$. — Derimod er Kjørneudbyttet ej stort og Foldene blive næppe som Helhed over en god Middelhøst.

Af mindre Ejendomme foregaaer en større Omsætning til ret gode Priser. Større Landejendomme afhændes vanskeligt og meget store ere vedblivende usælgelige, naar Sælgeren skal komme nogenlunde skadesløst derfra.

Plantningsforeningerne og Hedeselskabet fremkalder ikke ubetydelige Foretagender og varm Interesse hos store og smaa Avlsbrugere.

Selv smaa Gaarde, hvor der kun holdes en Karl eller »Bels« (16—18 Aars Karl), beklage sig over, ej at kunne erholde en saadan, uagtet disse Gaardmænd i Reglen lønne godt. — Paa større Gaarde ere selvfølgelig Forholdene ikke bedre. Lønnen er stigende. — Større og store Gaarde tvinges til saa godt som udelukkende at holde »Daglejere«, da yderst faa ville tage fast Plads, hvad tildels begrundes i Usædeligheden, idet Vedkommende ønsker, saavidt muligt, at forsvinde til et andet Sogn, naar Øvrigheden afkræver Alimentations-Bidragene.

Akkordarbejde bliver mere almindeligt og efterspørges mere end for 6—8 Aar siden.

Der er særlig Trang til saadanne smaa Huslodder, der kunne støtte de større Brug. — Smaa Huslodder ere lidet almindelige heroppe. Ofte ere Lodderne meget for store til, at en Husmand med sine ringe pekuniaire Evner, formaaer at drive dem, da det alene er de ringe Jordlodder, der findes under Husmandsdriften.

Fra Nordthy.

Det forløbne Aars Udbytte har paa den ene Side været paavirket af det foregaaende Aars temmelig tarvelige Høst saa sidste Vinter havde kun lidt Foder. Besætningerne indskrænkedes, hvorunder det dog var et Held, at Kreaturpriserne holdt sig taalelig gode, men Vinteren gav kun lidt Mælk, idet man hellere nøjedes med mindre deraf, end at sætte sig i ny Gjæld for Kraftfoder, og da Foraaret indtraadte særlig tidlig, blev heller ikke Fodertrangen videre følelig, saa de fleste Landmænd kom uventet godt over Vinteren. Man vidste jo ogsaa paa Forhaand fra Efteraaret af, at der skulde spares. — Sommeren gav til Trods for ret god Græsgrøde heller ikke megen Mælk vel tildels grundet paa det mindre kraftige Vinterfoder. Kreaturpriserne i den første Del af Sommeren vare meget flove; men paa den anden Side kom saa Udsigten til den store Høst, der satte Kreaturpriserne op sidst paa Sommeren, hvortil saa gennem Efteraaret kom den gunstige Afsætning til Tyskland baade for Kvæg og Svin, der dannede en gunstig Modvægt mod de lave Priser paa Kjød og Flæsk England, saa at disse ikke kom til at svække Aarsudbyttet, hvad de under almindelige Forhold vilde have gjort. De gode Priser paa Svin har gjort Svineavlen til den fordelagtigste Gren af Landbrugsbedriften i Aar.

Driftskapital kunde vel ønskes at maatte være noget rigeligere tilstede, men Evnen til at anvende den paa en økonomisk Maade giver sig heller ikke stærk tilsyne. Heller ikke kan man i Almindelighed indrømme, at de Erfaringer og

Resultater, man møder, hvor en større Kapital sættes ind, f. Ex. paa Kraftfodring, ere særlig opmuntrende.

Arbejdskraften er ved at være knap; den gode Høst og stærke Udvandring antages som særlige Grunde dertil. Lønningerne gaa stadig højere. De faste Tjenestefolk tage mere og mere af og erstattes af Daglejere. — Socialistiske Tilbøjeligheder ere egentlig ikke fremtrædende i aaben Form, men dette ansees for kun et Tidsspørgsmaal. Indtil for ganske faa Aar siden var der saagodtsom ingen jordløse Huse (naar undtages Haandværkere i større Landsbyer) idet Hederne samt Klit og Mosekanterne afgav billig Jord til Eje eller lang Leje. Nu begynde jordløse Huse saa smaat at fremkomme, dog i Almindelighed med Havejord.

Fra Sydthy.

Endelig har man i Aaret 1890 høstet meget godt. Først en Mængde godt Agerhø og meget godt Enghø. Rugen fyldte umaadelig stærkt, men giver ikke meget i Skæppen og Kjærnen er endda af mindre god Kvalitet, dog, naar Hensyn tages til de mange Læs, bliver Foldudbyttet ret tilfredsstillende.

Kornpriserne ere temmelig lave, kun Rug kan sælges til ordentlige Priser, men Kvaliteten tilfredsstillende som sagt ikke. Med Heste og Kreaturer har der derimod stadig været livlig Handel til gode Priser; særlig vare Kælvekøer dyre i Efteraaret, ligesom en Mængde Fedekvæg er solgt til høje Priser for at gaa til Markederne i Hamborg, hvilket har haft til Følge, at Opdrættet ligeledes er forhandlet til gode Priser mellem Mand og Mand. Svinepriserne have ogsaa gennemgaaende holdt sig godt, kun Smørret blev en Tid i Sommer daarlig betalt, men har igjen gennem Efteraaret holdt en god Pris, og saafremt Priserne holde sig gennem Vinteren, kan man regne paa et meget godt Aarsudbytte.

Trods dette er Stemningen ikke frejdig i Forhold dertil, om den end er noget løftet; der er en overordentlig Pengeknaphed, en Følge af den tærende Gjæld fra Fortiden, og enkelte sælge i denne Tid en Mængde Korn

til forholdsvis lave Priser for at redde sig over det værste; dog, det er vel kun saadanne, der i bogstavelig Forstand »slaas« med den fordærvelige Vexel og Kjøbmandsgjæld og som ligefrem kæmper en Fortvivlelsens Kamp for at holde Stillingen. — Med Bøndergaardene handles igjen stadig mere, til Priser mellem 6000 og 8000 Kr. pr. Td. Hartkorn med fuld Udendørsbesætning; større Gaarde derimod finder vanskelig Kjøbere. Forpagtninger ere sjeldne i Thy.

Driftsmaaden er i de sidste Aar ændret betydelig; for 10 Aar siden kunde man rejse et helt Sogn igjennem og næppe finde en eneste Roemark; nu indtager Roemarken saa godt som overalt en større eller mindre Plads i Sædskiftet. Men her er alligevel meget at gjøre endnu; — hos de fleste Landmænd er den sidste og undertiden ogsaa den næstsidste Kjærv for simpel, noget som man forøvrigt har betragtet som uundgaeligt.

Af nye Redskaber finde især Ringtromlen, Saamaskinen og Hesteriven mere Indgang, ligesom der anskaffes flere Damptærskværker, vistnok noget en Følge af at Arbejdskraften næppe er saa rigelig tilstede som tidligere, hvilket særlig mærkes paa de større Gaarde, hvor det faste Folkehold i Almindelighed er i Aftagende, medens Daglejere træde i Stedet. Akkordarbejde er sjældent. Arbejdskraftens Utilstrækkelighed maa nærmest søges i Udvandringen, der i de sidste Aar har været i Tiltagende, ligesom flere Husmænd foretrække en omhyggeligere Pasning af deres egen Bedrift fremfor at søge Arbejde hos fremmede. Husmandsbruget har — om det end staar en Del tilbage — dog gjort gode Fremskridt, idet fuldt gennemført Vexeldrift med hel eller delvis Sommerstaldfodring ikke ere saa sjeldne. Socialistiske Tilbøjeligheder mærker man slet ikke her i Thy.

Sammenslutning er noget, der egentlig ikke ligger for os Thyboer, dog har man, for at fremme Husdyravlen, begyndt at arbejde mere samlet. Næsten overalt er der dannet Hesteavlforeninger, der er ogsaa flere Kvægavlforeninger, dog for disse sidste skorter det endel paa Tilslutning. En større Indkjøbsforening, der har virket et Par Aar og omfatter hele Thy,

har været til en sand Velsignelse for Landmændene, idet den med en dygtig Ledelse har forsynet Medlemmerne med gode Varer, som Foderstoffer, Kunstgjødning, Kløver- og Græsfrø til moderate Priser. Kjøbmændene see lidt skjævt til den, Skade at de ikke havde forstaaet at begrænse sig, da var sligt næppe fremkommet.

Fra Mors.

Den økonomiske Tilstand paa Landbrugets Omraade er kjendelig forbedret, men dog være det desværre langtfra dermed sagt, at Svien fra de trange, tærende Aar er forvunden. Nej! et saadant Højtryk, som det de svundne Aar har stempet Landbruget med, har gjældbundet det for længere Tid, men nu er Tilstanden saadan, at man med Haab tør tro paa, at det kan gaa og ikke har det strængt nødvendigt at faa realiseret.

Af Ejendomshandler er der i det svundne Aar skeet meget faa, vel særlig som en Følge af, at Priserne holde sig paa Højde med de gamle, 6, 7 à 8000 Kr. pr. Td. Hartkorn, eller 4, 5, 6 à 700 Kr. pr. Td. Ld. g. M.

Med Grundforbedringer fortsætter man saa ganske smaat, hvor de tiltrænges, særlig Draining og Mærgling; man bygger ikke mere, end den strænge Nødvendighed byder. Med Plantning omkring Gaarde og Huse og Hegnsplantning gaar det glædelig fremad, takket være Plantningsforeningen, der giver let Adgang til Planter, og som udfolder en smuk og energisk Virksomhed paa det Omraade, men frem for alle takket være Oberstlieutenant Dalgas, der er Sagens gode Talsmand og Vejleder. — Der er for Øjeblikket en ret jævn rigelig Arbejdskraft, men der er ogsaa en jævnt stigende Tendents til højere Løn; man bibeholder den gamle Skik at fæste sine Folk for fast Løn, omkring 200 Kr. til 1ste Karl og 100 Kr. til en Pige. Har man Daglejere faa de 1 Kr. à 1 Kr. 33 Ø. plus Kosten om Sommeren, men kun 50 Ø. om Vinteren.

De Veje, ad hvilke man søger at forbedre Husmæn-

denes Kaar, er ved Præmiering af Huslodder, Bidrag til Rejser og endelig ved Foredrag. Præmieringen har ydet sit gode Bidrag til Fremgang, har været en vægtig Spore til Dyrkning af Rodfrugter, til bedre Anvendelse af Gjødning o. lign.; var det derfor end ønskeligt at give Statens store Tilskud en bedre Anvendelse, saa maa dog den gamle fortsættes, saalænge ingen bedre er sat i Stedet. Det er imidlertid ikke hos de Husmænd, der har Jord at dyrke, at Skoen trykker saa haardt, de ere paa gode Veje til at vinde fremad, nej, det er vore ringere stillede Brødre i Samfundet, der sidder med en talrig Børneflokk i en lille, jordløs Hytte; de Vilkaar, de lever under, ere i vore Dage meget strænge, og at den onde Sæd kan finde rig Næring saadanne Steder maa ikke undre. — Der er desværre en forfærdelig Løshed og Usselhed i dette Samfundslag; man gifter sig i en altfor ung Alder, avler Børn og ejer ikke det, hvormed man kan klæde og føde dem, langt mindre skaffe dem Husly; der maa hjælpes og det baade aandeligt og timeligt.

De trange Tider har hjulpet til at man ogsaa stræber efter og skjønner paa de smaa Biindtægter; en Biavlerforening gjør megen Nytte; ligesaa lægger man Vægt paa et bedre Hønsehold og paa en større Indtægt af Havebrug.

Der er i det sidste Aar dannet baade Heste- og Kvægavlerforeninger til Støtte for den jydsk Heste- og Kvægrace, og det vil forhaabentlig ad Aare vise sig, at disse Foreninger have gjort god Nytte.

Fra Salling.

De Ejendomsandler, der ere skete, hvilket imidlertid har været meget faa, have været til ubetydelig opadgaaende Priser. Driftskapitalen har i alle solide Landbrug været let at erholde, men det er tvivlsomt, hvorvidt Evnen til Frugtbargjørelsen har været tilstede. Der er oprettet en Plantningsforening, som allerede har fremskaffet Lyst til Plantning omkring Gaarde og enkelte Steder i Markskjellene. I de sidste 10 Aar er Brakkens Afskaffelse og Rodfrugternes

Indførelse bleven almindelig. Der er ikke Trang til Husmandsbrugenes Forøgelse, det synes at disse staa i et passende Forhold til Gaarde og jordløse Huse samt Indsidere. Uagtet der flere Steder i Egnen gives Kursus i Husflid, synes den virkelige, gamle Husflid snarere at tage af end at tage til. — Der lægges ikke stor Vægt paa Biindtægter af nogen Art.

Fra Egnen i lysgaard Herred.

Ejendomshandler paa Landet ere mest fremkomne ved Tvangsauktioner, overtagne af Prioritetshaverne og ved foretagne Salg med Tab for Ejeren. Salg med mindre Ejendomme har været hyppigere og til bedre Priser. Og selv med større Afslag i Forpagningsafgiften har det været vanskeligt at faa større Ejendomme bortforpagtet.

De ugunstige Forhold for Landbruget har foraarsaget liden Fremgang i de fleste Grundforbedringer. Men takket være Hedeselskabets Exempel, dets Formand, Oberstlieutenant Dalgas's ihærdige Virksomhed til at opmuntre Folk til Plantning, som Jylland trænger saa meget til, holde Foredrag om Mosekulturens Nytte og fremdrage Exempler med gode Resultater, er der skeet en god Fremgang i den Henseende.

Brugen af kunstig Gjødning har foraarsaget en større Arealsaaning af Korn, idet Kunstgjødning bruges til Vintersæden og Kreaturgjødningen til Vaarkornet og tillader saaledes en større Korndrift uden at udpine Jorden.

Antallet af Tjenestefolk er bleven mindre, dels ved Udvandring, dels ved at det nu er saa let for en Karl at gifte sig i en ung Alder og med liden Kapital at erhverve sig en Huslod ved Hjælp af Husmandsloven, hvor rigelig Laan strax erhverves paa let Maade. Derved forøges jo Daglejerne, da Ejendommenes Størrelse ikke tillader selvstændig Erhverv uden ved at søge Arbejde andet Steds. De omvandrede Socialistførere, der have begyndt deres Virksomhed paa Landet, fremmer Utilfredsheden blandt Arbejderne ved

deres Løfter om Forbedringer i disses Forhold, der ikke kan udføres ved Landbruget, hvor Vejrets Indflydelse ofte, især i Høsten bestemmer Arbejdstiden. Gaardmændene, der gjerne ere dem, der forlange den længste Arbejdstid, ere for silde komne til Erkjendelse af den Fare, der nu true dem, og som de Fleste selv ere Skyld i.

Kunde det opnaaes, at faa Lysten til nyttig Husflid vakt hos Tjenestefolkene, vilde det være til stor Nytte om Vinter-aftenerne, istedenfor at sove Tiden hen, men vi have flere Steder gjort forgjæves Forsøg, uagtet Husbonden har villet betale det udførte Arbejde.

Det gaar ogsaa smaat fremad med Tilvejebringelsen af Biindtægter ved Husmandslodder; her virker Præmier for bedre Dyrkning af Havebrug ved Husmandslodder ogsaa godt, men vi mangle her i Jylland bedre Afsætningsforhold for Haveprodukter, især Frugt, da Frugttræplantningen er fremmet noget ved de smaa Landbrug ved den store Gratisuddeling af Frugttræer, dels ved Foreninger, dels ved privat Foranstaltning.

Fra Hammerum Herred

Aarsudbyttet har i det Hele taget været godt, idet Avlen jo var god, langt bedre end man her i flere Aar har været vant til. For Rugens Vedkommende er der dog almindelig Forundring over, saa lidt Kjærne den giver, men megen Halm, noget der ogsaa mærkes for Havrens Vedkommende. Dette observeres især, hvor der fodres med Kjærvhakkelse, idet Hestene — selv i ledig Tid — neppe kan holde sig uden Tilskud af løs Korn. Dette skyldes vel ikke saa meget et ringe Udbytte af Kjærne, som en stærk Udvikling af Straaet. Hvad der ogsaa bidrager til et nogenlunde godt Aarsudbytte, er den gode Pris paa Kreaturer eller Besætninger i det Hele taget; thi der var jo ingen Mangel paa Græs i Sommer og langt ud paa Efteraaret, og alle havde en saa god Høst, at der er Foder nok til Vinteren. Begjæret efter at købe, har været større end Tilbudet, og Følgen har været gjennem-

gaaende gode Priser, dog med Svingninger. Ja mange Steder er snarere Besætningen, som Følge af de senere Aars ringe Avl, bleven formindsket, saaledes at denne i Aar ikke svarer til det rigelige Forraad af Fourage, som forefindes. Derfor lægges der ogsaa stærk Vind paa at opdrætte Kalve, saa Slagterne have Besvær med at forsyne deres Kunder med Kalvekjød.

Der begynder at udvikle sig en bedre Driftsmaade, dels ved Draining og Engkultur, men især ved Opdyrkning af Moser, der hidtil have ligget mer eller mindre upaaagtede. Hedeselskabet har indvirket betydeligt paa Egnen ved at gjøre opmærksom paa den Rigdomskilde, Moserne indeholde; og det synes endvidere som om Bestræbelserne nu næppe gaa saa meget i Retning af selve Hedeopdyrkning, som i Retning af Frugtbargjørelse af Moserne. Interessen for Plantning er ogsaa kjendelig tiltaget i de senere Aar.

Arbejdskraften er paa denne Egn sparsom og vanskelig at faa fat i, og tilmed temmelig simpel og ringe, alt en Følge af det Privilegium, som denne Egn har paa Handel med Uldvarer, hvorved enhver halvvoxen Karl om muligt frigjør sig for fast Tjeneste, og tilbringer Vintermaanederne, o: fra September til April, med at spasere Landet rundt med en Pakke Uldtøj til Forhandling, og leve paa Krigsfod med Politiet. Som oftest kommer han hjem uden at have tjent noget synderligt; derimod har han tilegnet sig et flot Snit i Manerer og Klæder, og attraar nu kun højt lønnede Pladser, hvad han som Regel er udueligere til end før denne sin Udenlandsrejse, men dygtig til Opposition, hvorved hele Tonen blandt en ellers flink Tyendesamling ødelægges og Resultatet for Husbonden er — i disse vanskelige Tider, hvor daglig Paapassenhed er en Livssag — alt andet end indbringende eller hyggeligt, da Tid, Redskaber og Arbejdsdyr ødelægges ved den flotte Omgang dermed. Skal man forsyne sig med Arbejdspiger, kniber det stedse med at faa nogen, der vil malke og gaa med i Marken. Følgen er, at Akkordarbejde bliver mere og mere almindeligt baade til Tørveskjæring, Høstarbejde og Høbjergning, ligesom til Roe- og Kartoffelop-

tagning. — Socialistiske Tilbøjeligheder ulme, men ere endnu ikke komne til Udbrud i nogen bestemt Retning. — Husmandsstanden er i Opkomst, idet der igjennem Stats-tilskud og de stedlige Landboforeninger gjøres meget for at opmuntre til en bedre Avl og Drift ved Præmieuddelinger.

Den gammeldags Husflid er paa denne Egn i stærk Tilbagegang, og det, som denne Egn særlig udmærkede sig ved, nemlig Uldstrikkeri, er saa godt som fuldstændig gaaet over paa enkelte Producenter, der drive det fabriksmæssig og med Maskiner. Den opvoxende Ungdom lærer som oftest ikke nogen Slags Husflid — og kan som Regel hverken spinde eller sno Sime.

I Løbet af de sidste Par Aar er der bleven oprettet 3 nye Landboforeninger, og de synes alle 3 at trives godt og gjøre Nytte, dels ved Foredrag, dels ved Dyrskuer. Endvidere kan nævnes, at der stadig fremkommer nye Andelsmejerier, og at der nu er oprettet et Andelssvineslagteri i Herning. En Aktiehingst til 6000 Kr. er i Løbet af Aaret blevet anskaffet.

I det Hele taget maa det indrømmes, at den saakaldte Bondestand udfolder en ihærdig Virksomhed til Fremme af dens egne Interesser, hvorimod den saakaldte Proprietærstand holder sig tilbage og virker mere isoleret.

Fra Vestjylland (Skjernegnen).

Aaret 1890 vil vistnok næppe i den nærmeste Tid blive overtruffen, men vil sikkert bevare sin Karakter af det bedste Aar, som nogen Agerbruger har oplevet. Vel var Avlen fra 1889 ikke særlig stor med Hensyn til Kornavl, men det var dog egentlig kun Straaet der manglede, hvorimod Kjærneudbyttet var jævnt tilfredsstillende, og da Høavlen var usædvanlig rigelig, særlig af Kløverhø, savnedes Halmen ikke. Alt var udmærket bjerget og gav desaarsag et godt Udbytte, enten det fodredes op til Malkekøer eller paa Opdræt eller Fedekvæg; naar dertil kommer, at Sommeren 1890 gav en sjælden rigelig Græsvæxt, der kom tidlig og var lige rigelig

den hele Sommer og Eftersommer, saa at Markerne 1ste November stod saa frodig grønne, som om det var først i Juni, vil Aaret saa meget mere staa som et velsignet Aar. Priserne paa Produkterne have jo været ret tilfredsstillende, særlig have Kreaturpriserne været høje i Efteraaret, hvilket dog her paa Egnen har været mindre behageligt for dem, som paa Grund af den i Aar usædvanlig store Avl har været opfordrede til at forøge Besætningerne ud over hvad der plejer at fordres, og Penge har derfor ogsaa været meget knappe; Værdierne ere her jo dog, thi næsten Alle have ikke alene Baasene besatte, men hvert Rum findes gjerne fyldt med Ungkvæg, Føl etc., forsaavidt det har været muligt at skaffe Penge til Indkjøbet deraf. Sidste Aars Avl vil, som det nu viser sig ved Tærskningen, for Rug og Bygs Vedkommende ikke give mere Kjærne end et Middelaar, hvorimod Havren giver et Kjærneudbytte tilsvarende dens usædvanlige Fylde.

Grundforbedringer, særlig Opdyrkning, skride jævnt frem, efterhaanden forsvinde de uopdyrkede Hede- og Mosearealer og indtages til Dyrkning, forsaavidt de ere tjenlige dertil. Af den ringere Hede beplantes en Del, dog næppe i saa stor Udstrækning som ønskelig. Resultatet eller Fremvæksten af Træbestanden i de for en 20 Aar siden under Hedeselskabets Vejledning tilplantede Arealer, frister ikke stærkt til Efterfølgelse. Det er forunderligt som der famles paa et Omraade, som dog ikke kan kaldes nyt, idet vi dog have Plantager paa de jydskes Heder, der ere over 30 Aar gamle, og som allerede tildels ere afdrevne og have givet et smukt Udbytte. Det er mærkeligt, at Hedeselskabet ikke fra disse har kunnet indhente Oplysninger og benytte de dersteds gjorte Erfaringer saaledes, at saa beklagelige Misgreb kunne være undgaet, som nu gjør, at hele Arealer maa omplantes med andre Træsorter efter 20 Aars Forløb, hvorved andre afskrækkes fra at plante.

Anlæg af Haver og smaa Plantninger ved Gaarde og Huse er fremmet betydelig i de sidste 10 Aar, her hvor for 20 Aar siden næsten ikke saaes et Træ ved nogen Bolig, er

det nu ved at være en Skam ikke at have en Have med Læplantning og meget ofte en lille Plantage ved Gaard eller Hus.

Husmandsbruget følger nærmest og naturligst Gaardmandsbruget og er gaaet frem ligesom dette. Her fordeles jo aarlig ikke faa Penge af Statens Midler som »Præmier for ypperlig Dyrkning af Huslodder«; jeg har forestaaet Fordelingen af Samme i en halv Snes Aar, men har aldrig kunnet se Nytttevirkningen. Kan den større Indtægt, som en ypperlig Dyrkning jo maa og skal bringe, ikke være en fornøden Spore, saa har jeg ikke kunnet se, at en Præmie kan være det, saa meget mindre som Midlerne her gjerne fordeles i smaa Summer paa en 20 Kr. og tildels af Hensyn til hvem der trænger. Arbejdsomhed, nøjeseende Paapasselighed med Mark, Mødding og ikke mindst med Anvendelsen af Avlen, saa at Alt nyttes paa bedste Maade og absolut Intet spildes, og endelig ved Siden deraf Sparsommelighed i hele Livsførelsen ikke mindst med Tiden, saa at man benytter Aftenerne til Husflid — det er hvad der kan bære et Husmandsbrug, men det læres bedre i Hjemmet end ved Stipendierejser.

I samme Forhold som Læselysten vækkes aftager Husfliden, f. Ex. her var (og er endnu i et Par Gaarde) Skik at Karlene foruden at skjære Hakkelsen om Aftenen desuden skulde sno saa mange Simer som aarlig brugtes, nu er der saa vidt mig bekjendt her i Sognet ikke én Karl, der selv snoer sine Simer, nej han lejer en Husmand af den gamle Skole eller en Aftægtsmand dertil, læser saa i Ro sine Blade og sine Romaner fra Sognebiblioteket, og naar han er færdig dermed, begyndes paa det nærmeste Lejebibliotek. Det Samme gjør unge Gaardmænd, Husmænd ikke at tale om Gaardmandssønnerne, det er kun de Gamle, der endnu øver Husflid.

Hønseavl en er i Fremgang, Biavl en vist næppe; det er kun ganske Enkelte, som kaste sig over det Erhverv. Havebruget er der jo ikke meget at gjøre ved ud over at tilfredsstille Hjemmets Behov, da Priserne paa Kjøkkenurter jo ere ligefrem usle, og er Prisen nogle Aar nogenlunde for

en enkelt Artikel, stiger Produktionen deraf saaledes, at det ender med at man giver det til Svin eller Kreaturer eller kaster det i Skarndyngen.

Fra Sydjylland. (Vejen—Brørup).

Aarsudbyttet af Kornmarkerne synes slet ikke at svare til Forventningerne, man havde gjort sig. Fylden er vel meget stor, men Kjerneudbyttet er omtrent i samme Grad ringe, baade i kvantitativ og kvalitativ Henseende. Udbyttet er jo meget forskjelligt efter Jordens Beskaffenhed. Roemarkerne have gennemgaaende givet en Del under Middelhøst og saaledes bragt en Skuffelse, thi de lovede godt en lang Tid, men den meget stærke og stadige Nedbør i Forbindelse med lav Temperatur gav megen Top men lidt Rod. — Cikorien, der dyrkes en Del her paa Egnen, synes at have givet forholdsvis bedst Udbytte, men dog under Middel, som regnes til 200 Centn. pr. Td. Ld.

Høhøsten saavel paa Ager som paa Eng har ubetinget været den bedste i mange Aar og langt over Middel, uagtet Eftergrøden mange Steder ikke blev bjærget formedelst Regn. Overalt har Græsningen været udmærket til langt ind i November Maaned. Der haves derfor meget rigeligt Foder over alt. Men især paa de mange Ejendomme med let sandet Jord og stort Engareal er det et gyldent Foderaar. Ligesom ogsaa Kjærne og Roeudbyttet er forholdsvis bedst paa disse Ejendomme.

Den ringe Kvalitet saavel af Kjærne som Straafoder mærkes allerbedst ved Opfodringen deraf paa Besætningerne, thi overalt lyder det, fra Fede- saavel som Mælkeristalde: Foderet »driver« ikke noget iaar, det giver alt for lidt baade af Mælk og Kjød, — vare de forholdsvis høje Priser — især paa Kreaturer — ikke komme til, var Aarsudbyttet næppe naaet Middel. Men da det vel tør ventes at disse vil blive staaende en Tid, saa tør det vel betegnes som lidt over Middel.

Mangel paa Driftskapital er meget almindelig, men

dog troer jeg, at i Almindelighed mangler Evnen til at frugt-
bargjøre denne fuldt saa meget.

De noget lysere Udsigter har ogsaa pustet nyt Liv i Grundforbedringsarbejderne, navnlig Drainingen, som tiltrænges meget næsten overalt her i Egnen. — Moseopdyrkningen er, formedelst Oberstl. E. Dalgas's energiske Arbejde paa dette Omraade, i mægtig Fremgang. Der er hele 4 af Hedeselskabets Prøvestationer mellem Kolding, Varde og Ribe og disse Arbejder vinder almindelig Interesse, men det er jo endnu i sin Begyndelse. — Byggearbejder have ikke været meget almindelige i Aar, og naar der har været noget deraf, saa har det næsten overalt været Stald, Gjødningshus eller Ajlebeholder. Sandsen for Gjødningens Opsamling og Bevarelse (fast og flydende hver for sig) er tiltaget overordentligt stærkt i de sidste Aar. Og dermed er ogsaa fulgt en væsentlig Ændring m. H. t. Gjødningens Anvendelse, idet man nu sjældent bringer Gjødningen ud paa Marken før Udsæden kan følge lige efter, altsaa mest tidlig om Foraaret og til Vintersæden. Og Gjødningen gives nu til hver 3dje eller 2den Afgrøde imod hver 6te eller 8de forhen.

Bestræbelserne for at faa nye og bedre Kulturplanter indførte har især været rettet paa Roemarken, navnlig paa Kartoffel- og Turnipsmarken, hvor Magnum Bonum og Yellow Tankard nu har vundet almindelig Anerkjendelse. — Frøavl, især af Rodfrugtfrø, arbejdes der saa smaat med over alt. Der er gjort flere Tilløb til Dannelsen af en Frøavlerforening, i Lighed med »Nordslesvigs Frøavlerforening«; men de ere alle strandede. Maaske til Held for en virkelig god og i videre Forstand lønnende Frøavl. — Udlægsmarkerne have igjennem mange Aar været tilsaaede efter P. Niensens Anvisning, som jo gaaer igjen over alt, blot lidt varieret i Navn og Indhold. — Den udmærkede Bælgplante, Lucerne, er forsøgt flere Steder i de forløbne Aar, men nu næsten forsvundet igjen, vistnok nærmest paa Grund af en mangelfuld Indsigt i Plantens Natur, og Valget af de rette Varieteter, hvad der iøvrigt ikke er nemt at gøre.

Maskiner have indtil de sidste Aar været betragtede som Luxus. Men med de forøgede Roemarkere ere fulgte Radsaamaskiner, som nu ere almindelige baade til Roe- og Kornmarkerne. — Sidste Aars Kornhøst, med megen Halm og lidt Kjærne, har ligeledes givet den ellers for Vestjyderne kjære Plejltærskning et stærkt Stød. Tærskemaskinerne have begyndt at fortrænge Daglejeren fra Loen, uden at denne sidste derfor i mindste Maade er kommen til at mangle Arbejde. Tilbud og Efterspørgsel af Arbejde svarer omirent til hinanden, naar undtages den saakaldte »Klynetid«, der falder sammen med Roearbejdet og Høsletten, hvor det kniber med at faa tilstrækkelig Arbejdskraft. Men desuagtet ere Lønningerne forholdsvis lave — ja, alt for lave —. Karlene faa almindelig 160—180 Kr., Pigerne 90—110 Kr. aarlig og Daglejerne 1—1,50 Kr. pr. Dag paa egen Kost, alt efter Aarstiden. Min Nabo med Kone og 4 Børn har saaledes tjent c. 400 Kr. sidste Aar, hvilket er c. 19 Øre pr. Dag pr. Hoved. En saadan Fortjeneste kan selvfølgelig ikke give tilstrækkeligt til Føde, Klæder, Husly og Brændsel, og er derfor en udmærket Baggrund for en socialistisk Agitation. Og naar Socialismen desuagtet næsten ikke kjendes her paa Egnen, saa ligger dette sikkert i, at det gode gamle, noget patriarkalske Forhold mellem Arbejder og Arbejdsgiver endnu er til Stede og forhaabentlig vil kunne bibeholdes i lang Tid, forudsat at Arbejdsgiveren først og fremmest søger at bevare et virkeligt human og godt personligt Forhold til Arbejderen, jævnsides med at der tilstræbes en højere Løn og en nøje Forbindelse mellem Landbrugsarbejdet og Arbejderen. Som et Bidrag i denne Retning hilser man her den Bevægelse, der i den senere Tid har ytret sig stærkt — ogsaa i politiske Kredse — for at lette Byrderne for ubemidlede, ædruelige Arbejdere og at skaffe Jord til Husene. — Vel er det saadant, at der her paa Egnen ikke er mange Huse uden Jord, saa denne altsaa ikke kan savnes. Men netop derfor seer og paaskjønner man bedst, hvilket Gode det er. Det er næsten overalt en Fornøjelse at se, hvordan Folk med en saadan lille Plet Jord sysle med denne tidlig og sent, dels for at give

Hygge omkring Hjemmet og dels for at faa det størst mulige Udbytte deraf navnlig af Kartofler, Kaal o. a. lign., men ogsaa Frugttrædyrkningen er i stærkt Tiltagende. I de fleste af saadanne Haver seer man nu et eller flere Bihuse eller en lille Høsegaard. Biavlens har især taget et stærkt Opsving i Egnene vest her for (Hedeegnene), hvor der ofte er dannet Sogneforeninger til Biavlens Fremme. I Vorbasse Sogn blev saaledes sidste Foraar indført 70 nye Bihuse paa een Gang. Udbyttet, især af Havebruget, er maaske nok ikke altid højt i Forhold til Arbejdet, der gjøres, men et saadant Arbejde i og om Hjemmet kan ikke andet end bidrage til, at knytte Arbejderen nøje til sit eget Hjem, og dette er sikkert den bedste Modvægt mod Socialismen, og den bedste Skole til Uddannelsen af gode, dygtige og arbejdssomme Arbejdere, der kunne tjene en højere Løn.

Husfliden har haft en overordentlig glædelig Fremgang i de sidste Aar baade blandt Husmænd og Gaardmænd. Man ser mange yngre Gaardmænd arbejde flittigt i Huggeluset: og det er nu almindeligt, at enhver Gaardmandssøn skal gennemgaa et Kursus i Husflidsarbejde navnlig Træarbejde, Kurvefletning o. lign. Hjemmevævning og Strikning af Tøjer, som er temmelig almindelig her paa Egnen, synes ogsaa at være i Tiltagende. Rundt om i Sognene dannes der Husflidsforeninger.

Fra Bornholm.

Naar der sees hen til Kornavlens, har Aarsudbyttet langt fra været saa godt, som man efter endt Høst havde ventet. Høsten fyldte ualmindelig meget paa sine Steder, mere end noget tidligere Aar, og Axene saae ret fyldige ud, men ved Tærskningen blev Udbyttet langt under Forventning, hvortil kom, at Kvaliteten de fleste Steder var temmelig ringe, idet Kjærnen var daarlig udviklet, saa den gav ualmindelig megen Smaasæd og ikke ret meget over en Middelhøst. Men naar medtages den rigelige Græsvæxt, den ualmindelig store Høhøst og de gode Roeafgrøder, som foranledigede store Besparelser paa Fodring med Kraftfoder, saa er det navnlig her,

man finder den lyse Side, som giver Aarsudbyttet sit gode Præg og navnlig har Høhøsten her paa mange Steder været større end noget tidligere Aar, saa at, om end Smørpriserne i Sommertiden vare meget lave, maa dog Aaret 1890 regnes som et af de bedre Aar.

Ejendomshandler finde sjældent Sted, og da mest til reducerede Priser om end enkelte smaa, gode Ejendomme med fordelagtig Beliggenhed ved Byerne har naaet ret gode Priser.

Naar der spørges om der i den sidste Snes Aar er foretaget væsentlige Ændringer i Driftssystemet m. v., da maa der ubetinget svares ja, uden dette vilde det for mange været umuligt at blive ved Gaardene, og mulig have de mange Andelsmejerier foranlediget, at der nu lægges mere Vind paa et større Husdyrhold og dermed følgende Mejeridrift; der lægges derfor nu mere an paa at dyrke Foderplanter ligesom mere lægges ud til Græs, hvorved Jorden vinder i Gjødningskraft. skulde man nu nøjes med det Antal Fold som Bønderne høstede for 20 Aar tilbage, vilde det med nuværende Konjunkturer være en Umulighed at forrente en Landejendom, selv med den største Sparsommelighed. For 20 Aar tilbage kunde man endnu hos adskillige Bønder købe de bedste Køer, de ejede, nu er det snart en Umulighed at faa en god Kø at købe, da ingen vil sælge andet end Udsættekøer og daarlige Malkere.

Hidtil har Arbejdskraften været saa temmelig passende i Forhold til Behovet; de faste Folk ere mest Svenskere, som søge hertil fra Omegnen af Ystad, hvortil haves ugentlig Damskibsforbindelse, men uden disse vilde her være Mangel paa Arbejdere, idet Bornholmerne give sig tilsøs eller lære et eller andet Handværk; det er meget faa, der ville tjene efter at de ere blevne voxne. Husmændene søge efterhaanden mere at faa Akkordarbejde, hvorved de tjene mere og ere mindre bundne end ved at have fast Arbejde paa Gaardene; de Daglejere, der haves, ere mest Svenskere, men de søge nu ligeledes mere at løsrive sig, saa at det er vanskeligt at faa faste Daglejere. Sansen for et bedre Husmandsbrug har vundet

kjendelig Fremgang i de senere Aar, hvorpaa Præmiering af veldrevne Husmandslodder har haft stor Indflydelse; her i Egnen saavel som rundt om i Højlyngen er i de senere Aar opdyrket mange Lodder af Husmænd; mange af disse drive et ligefrem mønsterværdigt Avlsbrug, som manges større Landmand kunde tage Lære af; dog drives Husmandslodderne bedst, hvor der er dygtige Landmænd i Nærheden, som kunne vise Vej paa mange Punkter.